

Jézus Krisztus mondja:

„Így lesznek az utolsókból első, és az elsőkből utolsók”

Mt 20,16

Ha lemaradsz – győztél!

Világszerte 10 emberből hatan használnak közösségi média-platformokat. Az Amerikai Szövetségi Kereskedelmi Bizottság – FTC, Federal Trade Commission több mint 100 éves független amerikai kormányzati ügynökség – 2025-ös tárgyalásán hangzott el nemrég, hogy 2025-ben a felhasználók átlagosan napi 151 percet (kb. 2,5 órát!) töltenek a közösségi médiában, de ennek az időnek csak 7%-át tölti ki a személyes kapcsolatokra szánt idő.

Az elmúlt 5 évben a közösségi média a kezdetek óta az egyik legdrámaibb átalakuláson ment keresztül. Azok az élmény-megosztást nyújtó platformok (FB, Instagram és társai), amelyek egykor kapcsolatot, közösséget és mindenkinek szóló hangot ígértek károssá és szó szerint megosztóvá silányultak. Vírusszerűen terjedő értelmetlen mutatószámok, éretlen tréfák jelzik az online-világ kapcsolat-építésben legtöbbet ígérő, de abból végül legkevesebbet valóra váltó zsákutcáját. Bár a tartalmatlanság lejtmenete régóta észrevehető, az utóbbi időben a hamis-hírek és MI-generált álprofilok tömegessé válásában különösen is válaszra való kérdések vetődnek fel.

A függetlenség déllbábja

„Soha semmilyen szenvedélybetegségem nem volt. Aztán lett: a net... Először csak a munkámhoz kellett, aztán itt maradtam. Ez nem normális dolog, betegség. Tudom, és mégsem szokom le róla. Nem is erőltetem, merthogy nem is akarok leszokni.” – olvasom egy fiatal vallo-mását és arra gondoltam – mert ez tapasztaltam az elmúlt 10-15 évben – hogy mindenki egy kicsit netfüggő, csak nem akarja bevallani még magának sem. Tény, hogy az izolációt csúcsra-járató covid-intézkedések miatt az eladdig az internettől idegenkedő idősebb korosztály is felfedezte az internet előnyeit, jóllehet emellett gyakran járulékos veszteségek is vannak.

Pozitív és negatív hatások

Tény, hogy a technológiai fejlődés mindig segít is és gátol is, előnyei is, hátrányai is vannak. A jó kérdés mindig az: *kit és miben segít ez és ez a lépés? Kit és miben hátráltat? Hogyan lehet a hátrányokat ellensúlyozni?*

Semmiféle technológiai fejlődés nem változtatja meg az emberi élet alapkérdéseit: „Honnan jöttünk, hová megyünk, mi végett vagyunk a világon?”. Ezek mindig aktuálisak lesznek, és az évszázadok, sőt évezredek alatt felhalmozott ezekkel kapcsolatos filozófiai, teológiai vívódások és bölcsességek érvényesek attól függetlenül, hogy a korra, a társadalomra amiben élünk a „modern”, az „ipari”, „információs” jelzőt használjuk.

Tudomásul kell vennünk, hogy az internet – hasonlóan más technikai újdonsághoz – nem csak megold problémákat, de újabb bajok, gondok forrása is. Mára a legkritikusabb szeglete a netnek az ún. *social media*, a virtuális közösségi terek.

Kezdetben minden más volt

Az internetnek ezen szeglete egy személyre szabott tér volt, amely valódi kapcsolatok és valódi érdeklődési körök köré épült. Csak olyan emberekre „iratkoztak fel”, akik inspiráltak, pozitív érzéseket keltettek – ezt hívták követésnek. Ezek tényleg közelebb vitték egymáshoz az embereket. A követés adta meg a hatalmat,

mert te döntötted el, hogy kit kedvelsz, kitől akarsz hallani valamit és mivel akard kitölteni a *hírfolyamodat*.

A közösségi média ezen változata azonban nem maradt fenn sokáig. Bár az idealista vízió nagyszerű volt a felhasználóknak, de a befektetőknek egyáltalán nem... Miután ezek a platformok nyilvánossá váltak, egyre égetőbbé vált a kérdés: Hogyan lehet a kapcsolatot, a hálózatot profitá alakítani? Mindannyian tudjuk, mi történt ezután... A közösségi platformok elkezdtek *hirdetéseket futtatni*, és a hirdetések *igen sok pénzt* hoztak nekik. Evés közben jön meg az étvágy és „felskálázták” a modellt. Még nagyobbra nőttek, még több hirdetést mutattak, s ezzel rohamosan még több felhasználót szereztek, akiknek aztán még több hirdetést mutattak.

Aljas praktika

A figyelem illetően ’ördögi’ fenntartása pedig busás bevételt hozott. A világ legnagyobb technológiai vállalatai (*bigtech*-jei) algoritmusaikkal éjjel-nappal versenyeznek a figyelmünkért és ezért olyan funkciókat terveznek, amelyek minden emberi sebezhetőséget kihasználnak, amit csak találnak.

Az eredmény mára azonban megmutatta igazi arcát: *fokozott szorongás, depresszió és a társadalom szövetének erősödő felbomlása. A kritikus gondolkodásra inspiráló hangokat tudatosan kiszűrik a mesterséges intelligencia által.*

Az egész rendszer folyamatosan arra törekszik, hogy elterelje a figyelmet a lényeges dolgokról, az igazi hírről, ami építene, emelne, növelne, sőt még *pénzügyi ösztönzöt* kínál az influenzaszereknek a *félretájékoztatás* terjesztésére és ezt még „tartalomgyártásnak” meri nevezni... így veszítik el a szavak eredeti jelentésüket!

A tech-cégek persze nem elégszenek meg azzal, hogy egy kis időt elrabolnak tőled, ők az egész(!) akarják. Ezt hívhatjuk nyugodtan szellemi gyarmatosításnak.

Megállópontról nélkül – végtelen tartalom-áradattal...

Így használjuk az internetet, elemi kíváncsiságunk – kontroll híján – így juttat el a „hír-függőség”-ig és észrevétlenül, csendben évenként akár *több száz órát* lop el tőlünk a „system”... ha hagyjuk! Mert valójában mi magunk rövidítjük meg magunkat. Az értelmetlen szörfölgetéssel töltött idő hiányként jelenik meg kapcsolatainkban. *Ennyivel kevesebb idő jut barátokra, barátnőre, férjre, feleségre, gyerekekre, végső soron önmagunkra, hogy felfedezzük és megéljük önmagunkat.*

» **Folytatás a 15. oldalon!**

Kedves Testvéreim!

Lutherrózsánk őszi számával jelentkezem. Mozgalmas nyár van mögöttünk, remélem sikerült tartalmasan, töltkezés-gazdagon eltölteni azt az időt a Testvéreknek, ami gyorsan pergő mindennapok mellett a pihenésre jutott.

Szeptember köszöntött ránk, ami iskolakezdést jelent – ennek minden örömeivel és kihívásával. Jelentem a Testvéreknek, hogy a 2025/26-os tanévben 9 hittanórám lesz a Református gimnáziumban.

Nika-bibliaóráinkat szept. 11-én, csütörtökön kezdjük, igyekezzem érdekes programot összeállítani erre a félévre – ez már a 44. szemeszter, Istennek legyen hála! Szeptember hónap utolsó vasárnapja **szept. 28. szokásosan aratási/szüreti hálaadó vasárnap** az oltár díszítéséhez vonjunk be másokat is!

Jövőre ünnepeljük **gyülekeztünk megalapításának 100. évfordulóját**, ennek megtervezése, járulékos programjainak kidolgozása komoly előkészületet igényel majd, őszi első presbiteri ülésünknek egyik fő témája lesz ez. Már most kérem a testvéreket, hogy próbáljuk felkutatni azokat az evangélikus testvéreinket, akik még nem keresték velünk a kapcsolatot, de népszámláláskor magukat evangélikusoknak vallották – közel 300-an vannak...

Alkalmainkra szeretettel hívogatok most is!

Erős vár a mi Istenünk!

Frank Rácz

Rövid-hírek

Június 20-án a Tatai Református Gimnáziumban a 10. osztályosoknak hit- és erkölcstan tantárgyból is ún. alapvizsgát – diáknyelven „kis-érettségit” – kell tenniük. Idén **Oresko Ilja** és **Soltész Botond** vizsgáztak kitűnő eredménnyel **újszövetségi-, egyház-, és liturgia-ismereti tételekből**. A vizsgabizottság elnöke idén is **Vancsai József** győrnádorvárosi lelkésztestvérem volt.

Június 30. – július 2. között, immár 12. alkalommal – ugyan változó létszámmal –, de mintegy 20 fővel gyülekeztünkben megtartottuk egésznapos „tanítói alkalmainkat” gyermekek számára. Beszámoló a 8. oldalon!

Július 20-án istentisztelet keretében **Vágó Brúnó Kornél** kistestvérünk, **Vágó Dávid** (ev.) és **Nagy Viktória** (ref.) gyermeke és **Méreg-Nagy Bernadett** (ref.) és **Dr. Szikora Péter Pál** és **Naár Anita** (rómkat.) a kereszty gyermeke a keresztség szentségében részesült. Isten gazdag áldása kísérfje a gyermeket és az egész családot!

Július 20-án istentisztelet keretében megkereszteltük **Lunacsek-Nagy Vince** és **Lunacsek-Nagy Odett** kistestvéreinket **Nagy Gábor** (ev.) és **Lunacsek Eszter** (rómkat.) iker-gyermekeit. A keresztszülői fogadalmat – hogy az „evangélikus egyház segítségével gondoskodnak a gyermekek hívó keresztténnyé neveléséről” – **Lunacsek Márton** (rómkat.) és **Nagy Adrienn** (ev.) tették. Isten gazdag áldása kísérfje a gyermekeket és az egész családot!

Augusztus 19-én az Almási-úti temetőben elkísértük Németh Ernőné sz. Németh Rozália evangélikus testvérünket utolsó útjára. Az élet és a halál URa 72 esztendőben szabta meg életútjának hosszát. A feltámadás reménységét a Róm 14,8 alapján „Mert ha élünk, az Úrnak élünk; ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Azért akár éljünk, akár haljunk, az Úréi vagyunk” hirdtettem. Emlékét tegye áldottá a Mindenható és adjon békességet a gyászolóknak!

Augusztus 20-án a szokásos ökumenikus kenyéradást a városi ünnepség keretében Dr. Szabó Előd református lelkésztestvéremmel végeztük. A szentistvánnapi ünnepi misét Havassy László Bálint atya – esti naszályi szolgálata miatt – délelőtt végezte. (A többi tatai katolikus kolléga is egyéb szolgálataik, misék miatt nem tudtak részt venni.)

Augusztus 23-án délelőtt gyülekezetünkbe látogatott a Rákospalotai Evangélikus Egyházközség 22 fős csoportja Ponicsán Erzsébet nagytiszteletű asszony vezetésével. Közös éneklés és igeolvasás és bemutatkozások után röviden beszámoltam gyülekezetünk életéről majd ezt követően – asszonytestvéreinknek köszönhetően – rögtönzött agapé keretében jó hangulatú testvéri beszélgetések alakultak ki. Rákospalotai testvéreink felfrissülve, megelégedetten folytatták útjukat. Hálás köszönet minden közreműködőnek!

Augusztus 24-én vasárnapi istentiszteletünk után néhány percben megható köszöntésnek lehettünk tanúi. Gyülekezetünk kántora **augusztus 20-án** 'Tata Városáért' kitüntetés arany fokozatában részesült. Indoklás: „Dr. Nagy Erzsébet orvos, a tatai evangélikus gyülekezet kántora, több évtizedes, példamutató munkájáért, a hitéletben betöltött kiemelkedő, odaadó liturgi-

kus zenei szolgálataért, városunk szellemi és erkölcsi értékeinek gazdagításáért, valamint elhivatott testi, lelki gyógyító tevékenysége elismeréseképpen részesült a kitüntetésben.” Egyházközségünk nevében Széles Anikó gyülekezeti felügyelőnk köszöntötte a kitüntetettet és adta át a gyülekezet ajándékát. (Riport a túloldalon olvasható.)

Augusztus 31-én Labossa Lujza kistestvérünk Labossa Lajos Tamás (ev.) és Diamond Lilla (ref.) gyermeke, Dimond Zoltán (ref.) és Labossa Luca Erzsébet (ev.) keresztyermek a keresztség szentségében részesült. Isten gazdag áldása kísérje őt és családját!

„Legtöbbet adni az ÚRistennek”

„Tata Városáért kitüntetés arany fokozatában részesült Dr. Nagy Erzsébet orvos, a Tatai Evangélikus Gyülekezet kántora, több évtizedes, példamutató munkájáért, a hitéletben betöltött, kiemelkedő, odaadó liturgikus zenei szolgálataért, városunk szellemi és erkölcsi értékeinek gazdagításaért valamint elhivatott testi, lelki gyógyító tevékenysége elismeréseképpen.” (Részlet a méltató beszédből)

Egy gyülekezet életében a kántor meghatározó szereppel bír. Nemcsak a liturgia zenei részéért felelős, de bizony az ő vállát nyomja leginkább a teher: vajon megmarad-e egy gyülekezet éneklő közösségként vagy sem?

Fél évszázad... kimondani is benyomást keltől Belegondoltál már ebbe?

A kántori „stafétabotot” 1975-ben vettem át hivatalosan *Bence Évától*... Bár piciny gyerekkorom óta a vasárnap délelőttiüket mindig a templomban töltöttem – mivel Édesapám itt a tatai gyülekezetben szolgált 1963-1988 között – s ha csak az orgona/harmónium mellett eltöltött kántori időmet ‘egy-másfél’ órával számolom – a megszámlálhatatlanul sok gyakorló-óra nélkül(!) – az évi mintegy 70-75 istentiszteleti alkalommal + esküvők(!) besorozva 50 évvel, az közel 6000 óra – ami azt jelenti, mintha majd 9 hónapon át éjjel-nappal a templomban lettem volna.

Ebbe én sem gondoltam bele... Hogyan bírtad ezt három gyerek és kórházl ügyeletek mellett?

Nem számoltam sem az órákat, sem az erőtartálékaimat, számomra ez családom vasárnapjának elengedhetetlen része volt mindig, ebbe nőttek bele, ez volt számomra a természetes, hogy itt a templomban is „otthon” vagyok. Ezért számomra a kántori szolgálat is olyan, mint az orvosi – életem törvényszerű velejárója.

Kitüntetésed orvosi munkád elismeréséről is szólt...

Valóban, hiszen gyerekkorom óta orvos akartam lenni. Többosztályú identitásom alapja ez. A többi: *anyaság, kántorság* már „csak” ráadás, Isten ajándéka.

A SOTE-n végeztem 1986-ban, majd Stuttgartban egy evangélikus kórházban a *Bethesda Krankenhaus*-ban dolgozhattam ösztöndíjasként egy esztendőn át, ami erősen megalapozta belgyógyászati irányultságomat – később ebből szakvizs-

gáztam. Bár kezdetben a sebészet is érdekelt, de mivel belgyógyászat tanárom *Dr. Fazakas László* már egyetemi éveimben a dialízis-osztályra ‘beszervezett’ – évekig ott maradtam, ő ismertette meg a *hipnózis* módszerével is, ott éreztem át igazán, mennyire fontos a lelki aspektus a kezelésben – ez motivált aztán a későbbiekben, hogy *pszichoterápiából* is szakvizsgát tegyek. A ’90-es évek drasztikus átalakítása az egészségügynek – értsd: kórház-bezárások – vezetett/kényszerített a magánorvosi praxis felé, melyben generációkon átívelően segíthettem, gyógyíthattam holisztikus szemlélettel. Hála legyen ezért az ÚRistennek!

Hagyományos kínai orvoslásból (TCM) is diplomát szereztél...

Igen. Az érdeklődés már korábban is megvolt bennem, de először a németországi *Akupunktúra Társaságnál* kezdtem el komolyabban foglalkozni a keleti medicinával. Ebben személyes élmények is mozgattak ill. fenntartották érdeklődésemet, hiszen *Dr. Stranzky János* legendás, határokon túl is elismert ezirányú tevékenysége – édesapám családi barátja volt – ismert volt számunkra.

Stranzky János – nekem bácsi – élénk levelezést folytatott korának híres német neurológus professzoraival, arra viszont már csak kevesen emlékeznek, hogy *gyülekezetiünk felügyelője volt 36(!) éven át* – 1936-tól egészen haláláig, 1972-ig.

Végül – többéves képzés után – mindezek eredményeképpen szereztem *tradicionális kínai orvos-diplomát* – már itthon. Hála vagyok barátunknak *D. Jánosnak*, aki finanszírozta ezirányú tanulmányaimat.

Hogyan kezdődött a „kántorságod”?

Alsó-tagozatosként ugyan tanultam három évig zongorázni, de ez *nem tarto-*

zik kellemes emlékeim közé... nem szép dolog, de az órák egy részét ellógtam. A ‘pálfordulást’ mint sok más evangélikus gyermek életében akkortájt, az enyémben is Fót hozta. Az első alkalommal amikor Édesapám elvitt a kántorképzőbe és beléptem a nagyterembe – ahol valaki éppen az orgonán gyakorolt – nagyon mélyen, belülről éreztem, hogy ez az a hangszer, amin nagyon szeretnék játszani.

Az első tanárom *Bence István* volt, akinek ma is hálás vagyok, mert neki köszönhetem ezeket az elmúlt évtizedeket az orgona mellett. A második alkalommal, mikor Főtra mentem, már átkértem magamat *Kiss János bácsitól* hogy *Bence Pista bácsi* csoportjába osszanak be.

Sokan már nem ismerhették, de „*kisjánosbácsi*” fogalom volt számunkra. Igazi pedagógus volt, sok – ma is hűségesen szolgáló – kántorunk az ő biztatására vállalta el ezt a feladatot.

Akkor, azon a bizonyos főtí tanfolyamon *Pista bácsi* csak egy hétig tanított, utána második hétre *Miskolci Irénke néni* vette át a csoportot, aki hatalmas szeretettel vett körül bennünket. Ő adta a lendületet, hogy a következő fél évben felvételizzek az orgonára. Ehhez 50 korált kellett megtanulni. Irénke néni szuggesztíven mondta: „*Jövőre te orgonista leszel!*” Attól kezdve hétről-hétre gyakoroltam a korálokat, s amiket már tudtam, azokból választ-hatott a lelkész hogy kísérhessem a gyülekezet énekét.

Összességében 1973 és 1984 között minden nyáron legalább három, de sokszor öt hétig(!) voltam Főton, 1976 augusztusától helyettesítettem az első félcsoport tanárát (négy embert). 1977. április 2-án kaptam meg az oklevelem, 1980-tól pedig már a kezdő orgonistákat taníthattam.

Tehát Főttal és a gyülekezeti énekekkel kezdődött minden...

Igen. Én még a régi énekeskönyv énekeiből vizsgáztam, ezeket az énekeket ta-

nultam meg a főt – minden évben megtartott – énekversenyre, mert János bácsi azt mondta: „Egy jó kántornak az összes éneket – legalább az első versszakkal – fejből, de lehetőleg minél többet, az összes versszakkal ismernie kell.”

Sokáig – éveken keresztül – még a régi szövegek jöttek elő, egyik-másik szöveget még most is a régi énekeskönyvből szerettem jobban. Aztán amikor az „új” énekeskönyv – 1984-ben(!) – bevezetésre került, akkor a *Főtí Kántorképzőben* elkezdtem azokat tanítani, majd mikor a gyülekezetek is megkapták az új énekeskönyvet, vasárnaponként a gyülekezettel együtt is rászántunk az istentiszteletek előtt legalább negyed órát az új énekek megtanulására. Így a tatai gyülekezet tulajdonképpen az összes(!) éneket megismerte, még ha azóta természetesen nem is egyforma gyakorisággal énekeljük őket.

Hogyan történik az énekválasztás?

Az énekválasztás vasárnapról-vasárnapra az én feladatom. A kezdőéneket az aktuális vasárnap jellegéhez szoktam választani (*rogate, cantate, jubilate* etc. szerint). A főéneket – a lelkésszel megbeszélve tűzöm ki – az alapján a 3-4 fő gondolat szerint, amit a prédikációban hangsúlyozni akar,

ahhoz választom a megfelelő énekverset. Az istentisztelet végén pedig igyekszem összefoglalóan, még a prédikációra válaszoló énekkel segíteni a lelki elmélyülést. S ha már megvannak az adott énekek, azokhoz keresem a megfelelő előjátékot az orgonairodalomból, attól függően, hogy egyedül vagyok vagy esetleg vannak-e zenesz „segítőim”.

Vasárnaponként milyen előjátékokat hallhatunk tőled?

Mivel nagyon fiatal voltam, mikor kántori oklevelet kaptam (41-es sorszámmal), s a későbbiekben tanárral kevesebbet tanulhattam, magamtól gyűjtöttem kezdetben a darabokat. S bár *Trajtler Gábor* (egykori országos zeneigazgató, orgonaművész, egyházzenei tanszékvezető a teológiánkon; nekem is professzorom volt – Szerk.) azt mondta: „egy okleveles kántornak olyan tudása kell hogy legyen, hogy egyedül is elboldoguljon az orgonaművek megtanulásában”; hálát adok az Úristennek hogy jó 20 évvel ezelőtt megismerhettem *Tóka Szabolcs* orgonaművészt, akivel tanár-diák, illetve baráti kapcsolatba kerülhettem. Rajta keresztül az orgonairodalom remekeiből éveken keresztül tanulhattam a mester-műveket és fejleszthettem a technikámat.

Mit jelent számodra az egyházi szolgálat?

János bácsi a kántori szolgálatot legnemesebb, igazi szolgálatnak tanította nekünk: „Mindig a legtöbbet adni az Úristennek, de a legnagyobb alázattal!” És valóban ezt jelenti nekem a szolgálat: az ÚRIsten dicséretét...

Életem minden dolgaért! Szüleimért, családomért, a lehetőségeikért, a kapott talentumokért, melyeket igyekszem jó sáfárként forgatni. A zene számomra az a világ, amiben töltekezni tudok, az egyházban zenélés pedig a hitvallásom is egyben. Ha visszatekintek az elmúlt évtizedekre, akkor alig tudom felsorolni mindazon ajándékokat, amiket a „*musica sacra*”-n keresztül kaphattam. Sok-sok örömteli közös zenélést, éneklést, léleképítő testvéri beszélgetéseket...

Mi volt legemlékezetesebb eddigi szolgálatodban?

Nehéz kérdés, sok mély nyomot hagyó szép élményem van. Ide tartozik természetesen első „kántorizálásom” izgalma – 11 éves voltam –, amikor biztonsággal még csak két-három korált tudtam lejátszani, de említhetném német ösztöndíjamat is, amikor 17 évesen a *westfáliai Evangélikus Egyházzenei Főiskolán Arnold Schönstedt professzor úrnál tanulhattam orgonálni.*

Nagyon sokat jelentettek, s jelentenek most is a gyülekezetünkben idestova 25 éve megrendezésre kerülő *ádventi-, húsvétváró-* (korábban pünkösdi) *egyházzenei áhítatok.* A legmélyebb, s legnagyobb örömöm – ebben persze édesanyaként is benne vagyok – mégis mindezek felül az, hogy *gyermkeimmel együtt szolgálhattam*, most pedig unokáim mellett ülnék az orgona-padon és már sok éneket kívülről énekelnek.

Az ÚRIsten tartson meg ebben a klváltságban nagyon sokáig! – fm

Ádventi zenés áhítat
1999. december 5. – EVANGÉLIKUS IMAHÁZ

1) Bach: Jég-völgyi megvilágítás – Kántorizálás
2) Kántor: Francia Dal
3) Bach: Perzsaáldás
4) Bach: Törvényszék most hangzik
5) Schubert: a-moll csellóverseny II. rész
6) Vivaldi: Largo
7) Székely: Székelydal
8) Kántor: Áldás
9) Mendel: Áldás
10) Pásztor: Hosszút
11) Jelenlét: Áldás Hosszút

Közreműködők:
a Tatai Evangélikus Káptalan tagjai:
Franko Betta, cselló
Franko Mátia Krisztián, hegedő
Nagy Erzsébet dr., orgona, cselló
Székely Agneta, fuvola
Székely Katalin, cselló

Érős vár a mi Istenünk!

Ádventi egyházzenei áhítat
2003. december 14-én
Ádvent 3. vasárnapján, 16 órákor
a Tatai Evangélikus Templomban
(Tata, Bárány u. 2.)

Közreműködők:
KORRELL: TENDÉNY KÖNYV – DANKÓ
ANDOL, NÉMETH, FRANKA ELÁTH KÁRACSONYI DALOK
FRANKA ELÁTH KÁRACSONYI DALOK
HÁNDL: HÁNDL CONCERTO ANTIKÓRA – II. TETEL
KORRELL: KÁRACSONYI DALOK

Áldás Hosszút
Di. Nagy Erzsébet – orgona
Kántor: Áldás Hosszút
Tendény Kőnyv – hegedő
Franka Mátia Krisztián – fuvola, hegedő
Nagy Erzsébet – cselló
Székely Agneta – cselló

Az alkalmat szeretettel várjuk!
Mindenkit szeretettel várunk!

VETÍTETT KÉPES
ÁDVENTI ZENÉS ÁHÍTAT
2013. december 22-én (vasárnap)
16 órákor
az Evangélikus Templomban
(Tata, Bárány u. 2.)

Közreműködők:
Franko Betta – cselló
Franko Mátia Krisztián – hegedő
Nagy Erzsébet dr. – orgona, cselló
Székely Agneta – fuvola, hegedő
Székely Katalin – cselló

Az alkalmat szeretettel várjuk!
A belpénz díjazás!

HÚSVÉTVÁRO
EGYHÁZZENEI ÁHÍTAT
az evangélikus templomban
(Tata, Bárány u. 2.)

2015. március 29-én
(Vasárnap)
16 órától

Az alkalmat szeretettel várjuk!
A belpénz díjazás!

Ádventi egyházzenei áhítat

2023. dec. 17-én (Ádvent 3. vas.) du. 4 órákor
Tatai Evangélikus Kistemplom, Bárány u. 2.

Ádventi Zenés Áhítat
2019. december 15-én (vasárnap) 16 órákor
a Tatai Evangélikus Templomban
(Tata, Bárány u. 2.)

Gyülekezeti csendesnapok gyerekeknek – 2025

Június 30. és július 2. között, immár 12. alkalommal – ugyan változó létszámmal, de mintegy 20 fővel megtartottuk egésznapos „tanítói alkalmainkat” gyülekezetünk legkisebbjeinek... Technikai okok miatt ezentúl nem hittantábornak, hanem csendesnapoknak kell neveznünk ezeket a családi hangulatban eltöltött napokat, de hívhatjuk ezentúl a „vasárnapi iskola” »nyári tagozatának« is – a tartalma továbbra is változatlan.

Általános gyakorlat, hogy a nyári hittantáborokat azoknak a gyermekeknek tartjuk, akik már iskolás korúak és olvasni is tudnak, de van amikor kimondottan a már konfirmáltaknak szervezünk találkozót, nem csak gyülekezeti, de magasabb, egyházmegyei, egyházkerületi- vagy országos szinten.

Mivel viszonylag kicsi gyülekezet vagyunk, ezért az életkori „merítés” elég széles volt, ami mindig plusz kihívás – a tananyag mennyiségét ill. mélységét tekintve is. Mivel a gyülekezethez-tartozás érzését egészen kicsi kortól érdemes/kell elkezdni, – illik gondolnunk az *Eklézsia jövőjére is* (!) – ezért nem zártuk ki a hat év alatti kistestvéreinket sem.

Ezt a katechetikai problémát idén úgy oldottuk meg, hogy 20-perces blokkokra osztottuk a tanítást: 20 perc biblia- és egyházismeret, utána pedig 20 perc énektanulás. A tavalyi énekfüzetet átdolgoztuk és ugyan meghagytunk belőle néhány kántort, de most Kántorunk (Betti) korálokat tanított, aminek *cantus firmus*-át (a latin szóösszetétel jelentése: „szilárd ének”, németül „fester Gesang”, tkp. egy meglévő alapul szolgáló dallamot új, többszólamú kompozícióba illesztették/illesztik) Frankó Dóra hegedűjével erősítette. Kálmán-Redling Laura az énekek tanulásában támogatta a zenei szolgáltatókat.

Minden napot áhitattal kezdtünk, utána kezdődtek a sok-sok képpel illusztr-

rált tanítások. Az „órak” kezdetét mindig csengetésnek becézett kolompolás jelezte... A délutáni időszaktól a megtanult történetek és énekek ismétlésére ill. ’kreatívkodásra’ használtuk fel.

Az első nap mottója „Isten szeretetből teremt és kormányoz” volt, a második napi „Jézus szeretetből tanít a szeretetről” (Isten és ember-szeretet!) míg a harmadik napon „A Szentlélek elhívó és megerősítő munkája” adta az alapját a vetített képekkel gazdagon illusztrált tanításnak.

Köszönöm Mindenkinek a három nap megtartásának lehetőségét (adományok, felajánlások!) és a lebonyolításában nyújtott jelenlétes segítséget – közülük kiemelve a zenei szolgálatot végzőket és Krisztinát,

Décsi Agoston zenei szolgálata a záróistentiszteleten

Libertiny Gyöngyvér Leonóra
(a legkisebb aktív résztvevője a tábornak)
kolompolással jelzi társainak
a foglalkozások kezdetét.

Hörvath Gergő zenei szolgálata a záróistentiszteleten

Az „ima-fa” számos kérést és hálaadó imát termett... „Hálát adok, hogy sokat játszhatok a lányokkal.” „Hála a lelkesítő mosolyokért és jó szóért.” „Hálás vagyok, hogy itt lehetek.” „Köszönöm a behűtött édes dínnyét!”... „Hála a segítőknek”. „Hála az ebédért!” „zene és éneklés”... „a szeretetre, amit képes vagyok adni” Sok hála-levél került fel az imafára, egymásért és a gyerekekért. Egy ákombákom betűkkel írt rövid ima volt számomra a legmélyebb és legmeghatóbb: „bocsás meg, mert azzal fenyegettelek, hogy letérek hitedről Jézus...”

Szilvit valamint a kreatív foglalkozások melletti háttérmunkák koordinálását is magára vállaló Emőké és ezekben kiváló segítőjét Hulin Hannát. Köszönöm a jelenlétes háttér-segítséget nyújtóknak is idejüket, energiájukat, úgy mint: Gombkötő Pál – Melkovics Judit – Nagy Mirjam – Pataki Gergely és Tanczer Ferenc testvéreinknek és mindenek előtt Széles Anikó felügyelő-asszony kapcsolattartó és szervező munkáját!

Köszönöm Feleségemnek és Kurucz Krisztinának az ötleteiket, a tematikus menetrend kidolgozását ill. megvalósításukat! Jó reménységem van, hogy közös munkánk által, Isten áldásával marandó szép emléket hagyott gyermekeinkben ez a pár nap, melyeket – Istennek legyen hála(!) – igen szép nyári időben bonyolíthattuk le, s bízunk benne, hogy jövőre is így lesz – S.D.G.!

fm

„Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz...”

...és kevesen vannak, akik megtalálják azt” – Mt 7,14

Megerősítő áldás – 60 év után – ugyanott...

1965. július 3-án két
szerelmes szív Isten előtt örök
hűséget fogadott egymásnak...

Ekkor még csak hároméves voltam,
s a Jóistenen kívül senki nem
gondolta, hogy 60 év után alföldi
szülőfalumtól (Csabacsúd) igencsak
távol egy megható istentisztelet
keretében egy második
'megerősítő' áldást mondhatok
Csizmazia Györgyre és
Fenyvesi Ilonára. Az ünnepi
alkalom különlegességét az is
kiemelte számunkra, hogy az életre
szóló elköteleződést megszentelő
'elsőt' Nagy István (apósom és
egyben lelkész-elődöm) kérte...

A ki nem érzéketlen az idő múlására,
– ki ne lenne az(?) – az tudja, hogy a
közösen megélt küzdelmes és szép
múlt az azt felidéző szavaknak súlyt ad. Ez
a házassági szövetségre különösen is igaz.

Amikor Gyuri (több cikluson átívelően
most is presbiteriumunk hűséges tagja) és
Ilonka a vadkommunista 1950-es évek
elején megismerték egymást csakis Isten
gondviselő kegyelmében bízhattak.

Gyurit két másik testvérével együtt öz-
vegy édesanyjuk (Schranz Gottfrieda) ne-
velte, az apa elesett a fronton, ráadásul

német nemzetiségük miatt is hátrányt
szenvedett a család.

Ilonka – testvéreivel egyetemben – is csa-
ládi terhekkel indult az életbe; munka
mellett tanult tovább, végezte el a főisko-
lát. Hűséges házastársként mindvégig
egymást emelték, őket pedig a Jóisten. A
Gondviselés két leánygyermekkel és
három unokával áldotta meg őket.

Mindketten gyülekezetünk oszlopos
aktív tagjai több mint két évtizede, koráb-
ban a református gyülekezetbe jártak
(Ilonka családja református).

Amikor látjuk a hűség gyümölcseit az
emberi kapcsolatokban megérlelődni, – a
házasság gyümölcsei különösen is figyelemre-
méltóak – akkor önkéntelenül is elgondol-
kodunk a saját életünkön, s ha nem
félünk, akkor mérleget is vonunk... Mi az,
amit mi is jól csináltunk, s mi az, amit job-
ban is csinálhattunk volna, de nem per-
fekt férjként, feleségként, apaként és
anyaként és rendíthetetlen istenhittel szü-
letünk bele ebbe a világba – egyszer min-
denki „kezdő”...

70 éves jubileum

Jövőre 100 éves gyülekezetünk korai, meglehetősen viharos múltjából nem sok írásos feljegyzés maradt. A második világháborúban és az azt követő furcsa időkben jegyzőkönyvek semmisültek meg – erről írtam a 2019-ben megjelent gyülekezet-történeti könyvemben. Anyósom halála előtt (2023 márciusa) nem sokkal egy megsárgult csomagoló-papírokból készített füzetfelét adott át konfirmandusok névsorával 1950-től 1966-ig. (Apósomtól a lelkési hivatalt csak papíron vettem át, az anyakönyveket is csak 1993-ban bekövetkezett halála után kaptam meg...) Így a jubiláló konfirmandusokról nem volt értesülésem, ez az anyag még feldolgozásra vár. Ezért igen örömmre szolgált, amikor röviden a **70 évvel ezelőtti konfirmációjáról (1955. június 5.)** kérdezhettem gyülekezetünk presbiterét, **Csizmazia Györgyöt**.

70 év, az bizony már majd három, de legalább két emberöltő! Milyen volt akkoriban egy konfirmációra készülést itt a tatal gyülekezetben?

A mi lelkészünk akkoriban *Plachy Lajos* volt, ő készített fel minket. Heti rendszerességgel délutánonként találkoztunk, kb. egy óra időtartamban az imaházban, amit ma már kistemplomnak hívunk. Ahogyan itt a képen is látható, heten voltunk... egy lány volt csak, *Győry Csabának* a húga, *Emőke*.

Arra emlékszem, hogy a tisztelendő úrnak volt egy fém táblája, amire mágnesekkel ragasztott fel képeket, amik bibliai történeteket illusztráltak, de voltak közöttük egyházi szimbólumok is.

Konfirmáció Káté vagy Luther Kiskátéja is előkerült?

Nem, csak ezeket a történeteket tanultuk, és kérdezte tőlünk vissza, hétről-

hétre. Ugye akkor még szombaton is jártunk iskolába.

Meddig tartott a felkészülés a konfirmációról vizsgára?

Egy év biztosan nem volt, inkább egy szűk félév ha lehetett. De jól éreztük magunkat és nem éreztük kényszernek ezeket az alkalmakat. Egyébként is a szülők – mármint a vallásosak – ezt elvárták a gyerekektől – hiszen őket is így nevelték –, hogy konfirmálni vagy bérálni azt kell!

Megmaradtak a konfirmációból ezek a kapcsolatok? Tudtak Gyurlik egymásról, ki hol tart az életében?

Nem nagyon, hiszen az élet velejárója, hogy szép lassan szétszéledünk. Ikertestvérem, *Lajos* – Isten nyugosztalja! – itt élt *Bajon*, *Dusek Petiről* pedig tudtuk, hogy konfirmáció után egy évvel, 1956-ban szüleivel „disszidált”.

Köszönöm a visszaemlékezést! Ez a százéves gyülekezeti múltunkban egy benyomást-keltő hétévtizedes „ugrás” volt... Isten konfirmációját, azaz megerősítését kívánom Gyurlikra és egész Családjára a Lutherrózsa olvasói nevében is!

fm

Mivel életünk folyamán követünk el hibákat, – olykor akaratlanul is, tapasztalatlanságunk okán is – azaz megcselekedjük a rosszat és elmulasztjuk a jót, ezért hálásnak kell lennünk azért, ha szüleink, családtagjaink, barátaink vagy éppen hittestvéreink jó példával, követhető mintával járnak előttünk az élet nagy vándorútján.

Így érdemes olvasni és átgondolni azt az imádságot melyet Ágendánkból ezen az istentiszteleten a jubiláló házaspárral együtt imádkoztuk:

Hálát adunk néked, Urunk, mind-azért a jóért, amelyet rajtunk cselekedtél. Te áldottad meg munkánkat és te adtál nekünk mindennapi kenyeret. Te tettél ránk keresztet, hogy megalázkodjunk előtted, és te adtál nekünk örömet, hogy magasztaljunk téged. Bizony, kisebbek vagyunk minden jótéteményednél. Áldott legyen érte a te neved örökké!

Kérünk, Atyánk, áldj meg minket ezután is. Adj erőt a szenvedésben, és üdíts fel minket békességeddel. Készíts fel szentlelkeddel utolsó óránkra is, hogy megbékélten térhessünk örök országodba, és a megdicsőültek seregében színről színre láthassunk téged, a mi Urunk Jézus krisztus által. Ámen.

Balról jobbra:
Árkosi Zsolt, Győry Csaba, Győry Emőke, Csizmazia Lajos,
Csizmazia György, Dusek Péter, Héricsz Sándor

Angyalként folytatni...

Egy érdekes kiállításra kaptunk személyes invitálást *Tanczerné Jakus Emőke* presbiter testvérünkötől, melynek megnyitó alkalmá 2025. június 21-én volt a tatai várban, a *Kuny Domokos Múzeumban*. A „Múzeumok Éjszakája” program-sorozat keretében ez a személyes emlékeket is előhozó tárlat a *”Hűvös évtizedek – Művészek Tatán 1945-1985 között”* címet viselte és *Dobroszláv Lajos, Kerti Károly, Kóthay Ernő* valamint *Jakus Sándor* életművét idézte meg. A korabeli tatai művészélet érdekes viszonyait *Lévai Ádám* grafikusművész – a tőle megszokott intellektuális derűvel – saját élményeken keresztül ecsetelte megnyitó beszédében; a „hűvös évtizedek” jobb megértéséhez pedig *Kövesdi Mónika* művészettörténész adott kiváló alapot előadásában.

Az angelosz görög szó – innen ered angyal szavunk – és azt jelenti: küldött. Talán nem belemagyarázás, ha azt állítom, a jelen generáció képviselői mindig az elmúlt generációk „küldöttjei” az idő végtelennek tűnő országútján, megtestesítői az ősök álmainak, reménységeinek.

Jakus Sándor egy nagymúltú, egyházszerető evangélikus családból származott. Édesapja, *Jakus Imre* igen sokat tett a tatai gyülekezetünkért, az ő gondnoksága alatt épült az imaházunk. *Sanyi bácsi* – így ismerte mindenki – évtizedeken át kántorként is szolgált. Ecsettel és kis székevel járta a várost és kereste a szép tájakat, amit papíron, különböző technikával örökített meg. Istenadta művészi talentumát a kor politikai elnyomása miatt ’diplomásként’ nem bontakoztathatta ki, de példaértékű szorgalmát az önképzésben a Történelem Ura megáldotta: dédunokája *Lepenye Gerda Angyalka* tervező-grafikusként az alkotás örömét viszi tovább.

A kiállítás után elhatároztuk, hogy a *Lutherrózsa* hasábjain lehetőséget kell teremtenünk egy visszatekintésre, egy el-elgondolkodtató beszélgetésre, ősökről, örökségről, alkotásról – ezzel is adózva *Jakus Sándor* emlékének.

A dédapal örökség mennyire volt jelen a te eddigi életedben? Mennyire hatott Rád az ő szín- és formavilága?

Olyan szempontból nagyon meghatározó volt, hogy sokat találkoztam vele. Sokszor voltam/vagyok a nagyszüleimnél és itt az egész tatai lakás tele van az ő munkáival, képeivel. Ez mindenképpen befolyásolja, hogy az ember hogyan tekint a művészetre, a világra.

Az, hogy ő milyen színeket, milyen technikákat használt, tudat alatt is beépültek a szemléletmódomba. Ilyen szempontból mindenképpen nagy hatással volt rám és első inspirációként is ezt emelném ki, mivel kicsi koromtól kezdve nagyon sokat rajzoltam, alkottam. Már az óvodában is ültem az asztalnál és rajzoltam a királylányokat...

Később, amikor kicsit komolyabban elkezdtem vele foglalkozni, jártam képzőművészeti szakkörbe, nagy inspiráció volt számomra, hogy nekem már volt egy ’előképem’ arról, hogyan is nézhet ki egy festmény és ez mindenképpen befolyásolt, meghatározta az irányultságomat.

Volt olyan technika, aml már kezdetben megfogott, amlt szívesen kipróbáltál?

Igazából oda-vissza történt ez a dolog, mert én nagyon megkedveltem a vegyes technikát, de ez ösztönösen történt, mert szeretek például akvarellre más eszközökkel rádolgozni, ceruzával, zsírkrétával

Régi megállapítás, hogy az alkotás egyfajta vallásos tevékenység, az ihletettség pedig elvonatkoztatás. A művész munkájában nemegyszer ismétlődnek bizonyos témák, amik megragadták. Ezekre vissza-visszatér és még jobban igyekszik »megfogni« művészi technikájával. Neked van ilyen kedvenc témád, amire szívesen visszatérsz?

Őszintén szólva rövid pályafutásom során egy konkrét dolog még nem alakult ki bennem, mert még mindig keresem azt, mi állna hozzám a legközelebb. Azt azonban megfigyeltem, hogy például nagyon szeretek tájképeket festeni, ami talán a dédnagypapával is közös, mert például most is, amikor voltunk nyaralni, vittem a kis „úti festős-készletemet” és egy-egy tájrészletet megörökítettem. Amikor még a felvételre készültem, nagyon sokat kellett gyakorolni a portrérájszólást, ami nekem nagyon szimpatikus téma volt, mert nagy kihívás úgy megörökíteni egy arcot, egy embert, hogy az valóban visszaadja az ő személyiségét, karakterjegyeit. Ez nagyon nehéz, komoly kihívás és nagyon érdekes téma, úgyhogy ezt a kettőt emelném ki.

Grafikusművészek – egymásközt.
Szentéssy László, Lévai Ádám

stb., hogy ezekkel plusz dimenziót adjak a képekhez. Amikor aztán tudatosodott bennem, hogy ezt szívesen csinálom és megnéztem a papa képeit, rájöttem, hogy ő is ezt alkalmazta, ezt szerette, ezt a vegyes technikát.

Nem tudom, hogy ez honnan van, hogyan működött, de ez mindenképpen egy közös pont, közös vonás kettőnk alkotási módszerében. Ezt ő kísérletezte ki, az ő specialitása volt ez a vegyes technika. Nem tanulmányoztam olyan részletesen, hogy pontosan úgy csináljam, ahogy ő, de a módszer, hogy többféle eszközt használjak az alkotásra, mindenképpen közös bennünk.

Kövesdi Mónika tárlatvezetése.

Dr. Schmidt Mayer Richard régész, történész, múzeumigazgató, a Kuny Domokos Múzeum igazgatója köszönti a megjelenteket.

kapcsán is kezdtük a beszélgetést, hiszen most kaptad kézhez az alaplédiploádat, de miből is?

Tervezőgrafikát tanulok a Soproni Egyetemen, ami nem képzőművészet, inkább alkalmazott művészet, de ez is az intuíciónál indul ki, csak kicsit technikaibb aspektusa a művészetnek, ha mondhatjuk így. Itt sokkal több szabályrendszerrel kell figyelembe venni. Egy funkcionális dolgot tervezni – például egy logót vagy egy arculatot – más világ, mint mondjuk egy festménynek az elkészítése, de ugyanúgy igényli a művészi vénát, hogy a formákkal, a színekkel tudjon bánni az ember.

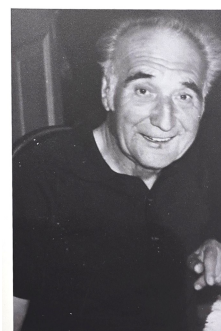
Igazából azért választottam a grafikai területet, mert ez egy kicsit gyakorlatibb, jobban lehet vele navigálni a mai világban és nem utolsó sorban könnyebben lehet vele pénzt keresni, mert végül az is fontos az életben...

Szeptembertől kezdted a mesterképzést. Milyen irányban specializálódnál szívesen?

A Soproni Egyetemen a mesterképzés átalakulóban van, úgyhogy jelenleg még nem tudom, hogyan lehet majd specializálódni. Általánoságban tudáselmélyítő szerepe van a mesterképzésnek, és annak,

Jakus Sándor

(1906-1988)

Jakus Sándor Győrben született. Tanítónak készült, majd a családi pékműhelyben kezdett dolgozni. A későbbiekben is pékmesterként dolgozott, de életét végigkísérte a művészet iránti rajongás és az alkotói tevékenység. Művészeti tanulmányait szabadiskolákban, művésztelepeken gyarapította, a kor kifejezésével élve amatőrként. A tatai szak-

kör lelkes, állandó tagjaként mestere Kerti Károly volt; a tatai szakkör mellett a tatabányai Bányász Képzőművész Kör is látogatta.

Művei állandó kísérletezés közben születtek. Szinte minden technikát kipróbált, erőssége a grafika volt. Az 1970-es évtized volt legtermékenyebb és legsikeresebb korszaka. Új technikákat fedezett fel, új témákat keresett – ilyen volt a vásárok, a búcsúk forgataga és a cirkusz világa.

Műveit kiállításokon mutatta be, részt vett a képzőművészeti körök Műcsarnokban rendezett országos tárlatán, de önálló kiállításra is kapott lehetőséget.

hogy a már meglévő alapokon, alapvető képességeinken túl nagyobb magabiztosságot, szakmai tudatosságot szerezzünk a következő két év alatt. Ezt a lehetőséget látom a mesterképzésben.

A ti generációtok már abszolút ebben a multimédiás világban szocializálódott. Úgy sejtem, a számítógép jelen van a te életedben, sőt munkaeszköz is. Mennyire?

Ha egy szóval kell megfogalmaznom: nagyon. Ugyan az alapképzést még úgy kezdtük, hogy számos manuális óránk is volt, rajzoltunk és kézi eszközökkel dolgoztunk, de aztán nagyon hamar az a tendencia alakult ki, hogy legtöbbször digitálisan kellett elkészítenünk a munkákat, például a csomagolás-tervezésnél. A logót is végül digitális

formára kellett átalakítanunk, úgyhogy nap mint nap rendszeresen szükséges a számítógépes programok használata. Mi az Adobe programokkal dolgozunk, *Illustrator*, *InDe-*

Dr. Schmidt Mayer RICHÁRD átveszi az egyik képet, amit a Kuny Domokos Múzeumnak ajándékozott a család.

Néhány kép a kiállításról: a lányáról, Emőkéről készített gyerekkori kép és egy önarckép.

Panelbeszélgetés Kövesdi Mónikával és Tanczerné Jakus Emőkével és családjával. Lépénye Gerda Angyalka osztja meg, hogy hatott rá dédnagypapája festészete.

sign – ezek a kiadványok tervezésénél, a tördelésnél elengedhetetlen programok.

A digitálizáció tehát nagymértékben jelen van...talán több is, mint a manuális technikák?

Egyértelműen sokkal több az, amit számítógépen kell csinálni, mint az, amit manuálisan, de olyan szempontból viszont látok benne egy átfedést, hogy sokkal érzelmdúsabb, meg sokkal emberközelibb dizájnokat lehet létrehozni, hogyha egy kicsit ötvözzük a kettőt. Először a manuális technikával indulunk, a vázlatokat papíron készítjük, és esetleg olyan alkotásokat csinálunk, amihez befotózzuk azt, amit manuálisan készítettünk, és akkor ezt egy kicsit átdolgozva lesz belőle majd egy digitális formánk, amiben azért mégiscsak megjelenik a sajátkezi munka, ami természetéből adódóan közelebb hozza az adott produktumot az emberekhez, mert látják, hogy ezt valaki a kezével csinálta, és azért az mégiscsak „emberibb”.

Kimondhatom, hogy te ilyen modern „digitális nomád” leszel? Mert a laptop veled van, bárhol tudsz dolgozni, ami igen nagy szabadságot és alkotási nyugalmat adhat...

Remélem így lesz...

Végezetül személyes benyomásaldról mondj néhány szót, hogyan élted meg ezt a kiállítást itt a várbán?

Nagyon büszke voltam arra, hogy a dédpapám munkái egy ilyen neves kiállításon szerepelhettek, és – ha fogalmazhatok így –, akkor az ő apropóján is jött létre ez a kiállítás. De az is tetszett, hogy nem csak az ő munkáit láttam ott – mivel azokat igazából ismerem –, hanem a kortársak – akikkel ő együtt alkotott – munkáit is láthatam. Így nagyon érdekesek voltak a stílusbeli különbségek, ami szerintem személyiségbeli sajátosság is, hogy kihez mi áll közelebb.

Úgyhogy nagyon tetszett a kiállítás, és az azt követő beszélgetés, amikor a nagy osztotta meg az élményeit a papával és az ő művészetével kapcsolatban. Nagyon jó volt, hogy a tatai 20. századi grafikus-festői múltnak egy részét ismerhettem meg!

Kívánom, hogy egyszer majd Rád is úgy emlékezzenek, hogy öregbítetted a tatal grafikusok, festők méltán nagy és jó hírét...

A Lutherrózsa olvasói nevében is nagyon szép tartalmas és eredményes jövőt kívánok Neked a színek, a formák világában és a Jólsten segítsen téged. Ami benyomásokat, élményeket pedig magaddal viszel Innen Tatáról, azok mind segítsék a kreativitásodat az elkövetkezendőkben! Köszönöm gondolatodat, a beszélgetést!

» folytatás az első oldalról.

Persze illik különválasztani a megélhetéshez szükségszerűen neten töltött időt és a szórakozásból, kedvtelésből eltöltött időt. A kísértés azonban igen nagy az egybemosódásra, az egyre preferáltabb „home office”-munkavégzés esetében.

Virtuális élmény helyett...

...mindenkinek valódi/élő, „jelenlétes” emberi kapcsolatokra van szüksége. A látogat-világban kalandozás izgalmai jóideig sokmindent képesek feledtetni, de valójában ez egyenes út az elmagányosodáshoz.

Ezt egyre több fiatal felismerte, s tömegesen hagyják el a virtuális közösségi tereket. Rájöttek, hogy nem lehet „minden történésben részt venni” – ez hamis üzent, beteljesíthetetlen ígélet csupán –, s az előbbre jutásban – úgy a párkapcsolatban, mint az élet más területein – nem az „én is itt vagyok-érzés”, a korlátoknélküliség a garancia. Ugyanis: „minél több a szabadság, annál kevesebb az egyenlőség; minél kevesebb az egyenlőség, annál több a versengés és ezért annál kevesebb a szolidaritás; és minél kevesebb a szolidaritás, annál nagyobb az elmagányosodás; minél nagyobb az elmagányosodás, annál kevesebb a társadalmi kapcsolódás; minél kevesebb a társadalmi kapcsolódás, annál több a kíméletlen önérvényesítés.”

Múlt és Jelen

Az internet összeköthet embereket, segíthet kapcsolatok elmélyítésében és létrehozásában, de el is magányosíthat. Sarkallhat nemes célokra, segítheti ezek megvalósulását, de lehet az ösztönök mesterséges gerjesztésének, az elaljasításnak az eszköze is. A felhasználás mikéntje mindig az egyéni döntésen múlik. Ezt azonban »egyedül« meghozni igen nehéz.

Ellentmondásos vagy inkább megmosolyogtató, hogy egyre több online-kurzus elérhető azok számára, akik „net-függőségüktől” szabadulni akarnak.

Hankiss Elemér már az 1977-ben megjelent „Közösségek válsága és hiánya” című tanulmányában arról írt, hogy a két háború közt Magyarországon a keresztény közösségek gazdag szövédéke élt a társadalomban: *dalkörök és egyletek, KALOT, KALÁSZ, KIE és számos diákegyesület*. Ezekben az emberek „vízszintesen” szerveződtek és kommunikáltak. A kommunista időkben ezeket a szervezeteket betiltották, a szerveződés és kommunikáció függőleges lett: mindenkinek elsősorban a saját főnökével (párt- vagy KISZ-titkárával) kellett érintkeznie. A fizikailag is vízszintes rendszerű privát telefonhálózat pedig szándékosan volt fejletlen!

Az internet újra az emberek eredeti, egymásközötti természetes »vízszintes« kommunikációját segítette, mára azonban ez újra a függőlegességébe kezd belemeredni az ún. megmondó-emberek, véleményvezér influenszerek által.

Ennek meg is lett az eredménye! Egy felmérés szerint a mai európai/jóléti világban élő ember már nem az éhezéstől vagy a háborútól fél legjobban, nem ettől szokott pánikot kapni – sajnos ebben élenjár a legfiatalabb korosztály – hanem attól, ha megszakad a kapcsolódása a külvilággal, ha nem tud a megszokott módon kommunikálni...

Valóságos Isten a virtuális térben

Legelőször is azt a kérdést kell feltennünk: *szükséges rosszként vagy az apostolkodás új tereként tekintünk-e az online kommunikációnkra?*

Bár számos gyülekezet van jelen a világhálón istentisztelet közvetítésével vagy az alkalmak visszánézésének lehetőségével, de *az istentisztelet dicsőítő ének-közösségnek jelenlétes élményét nem lehet „digitalizálva” visszaadni. Az igehirdetés igazi ereje a „viva vox evangélii”-ben vagyis az élőszóban hirdetett evangéliumban nyilvánul meg.*

A 21. századi médiaajánlatban – ahol mindenki próbál figyelmet generálni, gyakran szenzációhajhász módon – az egyházak is keresik a helyüket. Ez természetes, hiszen a könyvnyomtatás *novuma* nélkül nem lett volna a reformációnak olyan gyors terjedése, mint amilyen volt: „Luther 95 tétele 2 hét alatt a német tartományokat, 6 hét alatt egész Európát lángba borította.”

A technológiai fejlődés új lehetőségeket kínál a gyülekezetek számára a kapcsolatépítésre, de csodát ettől nem érdemes várni, hiszen Isten ígéje csak akkor ereszt gyökeret az lélekben, ha van fogadókészség, vágyakozás a többre.

Gyülekezetépítési stratégia bővületében?

Egy videoklippel illusztrált prédikáció ugyan emlékezetesebb lehet, de ha nincs meg a pásztor és a nyáj között az élő kapcsolat, csak a „virtuális”, akkor ne várjunk sok eredményt a multimédiás lehetőségektől! Meg kell találnunk a helyes mértéket, az egyensúlyt, de a személyes, hiteles jelenlét továbbra is elsődleges.

Az igehallgatók *nem információdömpinget* akarnak átélni az istentiszteletek alatt, sokkal inkább egy kis szünetet szeretnének tartani a mindennapjaikat kitöltő folyamatos információ-, és inger-áradatban, hogy befelé fordulva önmagukra és Istenre figyelhessenek.

A különféle médiumok, a reklámok gyakran azt sugallják, hogy hamarosan itt az MI, azaz a *Mesterséges Intelligencia* és az majd megoldja a világ problémáit, benne az egyes emberét.

Ez azonban egyszerűen *hazugság*: számos probléma van, amit *nem az információk hiánya, hanem az intelligencia hiánya okoz!* Ezért ha az *ember nem tudta megoldani a saját maga okozta problémákat*, akkor az információs társadalom szuper-(számító)GÉPe (MI) sem fogja megoldani!

Krisztus Egyházának fennmaradása és a misszió sikeressége nem attól függ, hogy tagjai mennyire képesek felismerni és reagálni a társadalmi trendekre. Isten a történelem URa, aki hordozza Egyházát az időben – a Szentlélek által.

MI a célja a közösségi hálónak?

Minden digitális „ajánlat” a pásztornak és gyülekezetének elsődleges célja a *párbeszédben* való működés. Természetesen egy vasárnapi istentisztelet élő közvetítése, ahol az emberek »digitálisan is« együtt ünneplik az úrvacsorát és eközben megtapasztalják az összetartozás bizonyosfokú érzését vagy esetleg csoportos beszélgetésre lehetőséget adó platformon közösen imádkoznak – akár kontinenseken is átívelően – szintén lehet a közösség erősítésének egyik formája. Lényege a párbeszédes kommunikációs forma! Bármit is csinálunk digitálisan, az mindig csak egy építőelem lehet egy folyamatban.

Különleges, szent hangulatot lehet teremteni a digitális eszközökön keresztül is, de ez gyakrabban és egyszerűbben történik meg az istentiszteleteken, a személyes találkozásokon keresztül, a zene, a közös éneklés, az érzelmek által.

Persze ha őszinték vagyunk, belátjuk hamar, hogy sok jelenlétes formációban sincs párbeszédes kommunikáció, elbeszélnek egymás mellett, s ilyenkor történik meg – többnyire a vezetők részéről – hogy finoman szólva is a vákuumba beszélnek. A megoldás mindig azzal kezdődik, hogyan tudok »emberként« reagálni a másik emberre.

A jövő a digitális egyházzal szólna?

Bár szükségünk lesz digitális médiára és szükségünk lesz kapcsolattartó platformokra – ebből van bőven már most is (!) – mert az evangélium megérdemli, hogy minden kommunikációs csatornán keresztül megosszuk az emberekkel, de a „digitális egyház” soha nem fogja felváltani az „analóg egyházat”. Az evangélium ugyanis mindig a kapcsolatokról szól: *ég és föld között, Isten és ember között, de ember és ember között is.*

Ezért ha valaki „kimarad” a virtuális hálózat kínálta napi lájk-vadász virtuális hűsködések köreiből, *nem marad le semmi lényegről*, – sőt rengeteg időt nyer(!) – mert ami igazán fontos és építő, az mindig az *„analóg”, a természetes az igazi/valóságos „hús-vér”-alkotta közösségben való részvétel által áll elő.*

Mindkettő létrehozása, fenntartása sok-sok időt igényel, s mivel az időnk véges és ezért végtelenül drága, ezért nem mindegy, hogy mire használjuk, mire áldozzuk azt, amiből percről, perce egyre kevesebb van...

fm

Angyal Lipcsében...

Az elmúlt tanévet Németországban töltöttem. Mi indított el a külföldi tanulmányok felé? Miért éppen Lipcsét választottad?

Teológiai tanulmányaim kezdete óta fontosnak tartottam a német teológia megismerését. Bár az idegennyelvek a gimnáziumi éveim alatt nem tartoztak az erősségeim közé, már első éves teológusként megállapítottam, hogy az elmélyült teológiai felkészüléshez elengedhetetlen lesz a megbízható nyelvtudás. Amikor harmadévesen a *Gyakorlati Teológiai Tanszék* demonstrátora lettem, az akkori tanszékvezető, *Hafenscher Károly professzor úr* – aki szintén a kortárs német szakirodalom alapján tájékozódik – biztatott arra, hogy intenzíven foglalkozzak a német nyelvvel és teológiával.

Ennek hatására kezdtem el nyelvtudásom fejlesztése céljából magántanárhoz járni, amelyek nagy örömet jelentettek számomra, és változatosságot is hoztak a teológiai tanulmányok hétköznapijában. Emellett teológiai műveltségem szélesítése érdekében német teológiát kezdtem olvasni. Ez végül oda vezetett, hogy az először talán kötelességnek tekintett önképzés egyik legkedvesebb tevékenységem lett, és színről-színre bomlottak ki előttem egy addig ismeretlen világ nagyvívű összefüggései. Teológiai tanulmányaim során újra és újra azt kerestem, hogy az adott tantárgyhoz, témához mit érdemes elolvasni a német szakirodalomból.

A német egyházzal és kultúrával való közvetlen találkozásra végül 2022 nyarán került sor, amikor is egy hónapot a reformáció szülővárosában, *Wittenbergben* tölthettem a *Martin Luther Bund* nyári nyelvkurzusán. Ez az életre meghatározó élmény addigi nyelvi nehézségeim feloldása mellett azt a gondolatot is felébresz-

tette bennem, hogy egyszer majd hosszabb időre is visszatérjek Németországba.

A szervezettel való kapcsolatomból később is megmaradt, mind a mai napig eleven maradt, az általuk szervezett teológiai konferenciák résztvevője lettem, *Michael Hübnert* főtitkár érdeklődésemre látva számos teológiai könyvvel ajándékozott meg. Ez a folyamat ébresztette fel bennem azt a gondolatot, hogy az egyházunk nagy hagyományú német kapcsolatait kihasználva ösztöndíjpályázatot nyújtsak be az *Országos Iroda Ökumenikus és Külügyi Osztályára*. Először a *Bajor Egyház neuentdeltelsau ösztöndíjára* jelentkeztem, de végül az *Ösztöndíjbizottság* tanácsára és biztatására Lipcsét választottam, ahova a *Gusztáv Adolf Segélyszervezet* kínált ösztöndíj-lehetőséget.

Az említett két lehetőség merőben más környezetet jelent. Hogyan változtatta meg a tervet a lipcsei tanulmány lehetőség?

Az elmúlt évben újra és újra azt éltem meg, hogy elengedhetetlen, hogy az ember mindig nyitott maradjon az útiránymódosítás elfogadására. *Neuentdeltelsau* márcsak a falusi környezet miatt is az elmélyült alkotás, a csendes felkészülés helyszíne lett volna, míg *Lipcse* mint nagyváros, egy szélesebb perspektívát nyitott meg.

Szakmai szempontból meghatározó volt számomra, hogy ott *Liturgia-tudományi Intézet* és könyvtár működik, ami kiváló kutatási lehetőségeket kínál, de az is fontos kapcsolópontot jelentett, hogy egy konferencián korábban volt lehetőségem az ott tevékenykedő gyakorlati teológia professzort, *Peter Zimmerlinget* megismerni, aki már akkor rendkívül jó benyomást tett rám.

A lipcsei megérkezésem persze minden korábbi tervemet felülírta. Komoly

Lipcseről nehéz lenne egy dolgot kiemelni, ami miatt ismert. Nekünk evangélikusoknak mégis a legfontosabb, hogy Johann Sebastian Bach 1723-tól 27 éven át állt a városi tanács szolgálatában, mint a Tamás-iskola tanítója és a városi templomok zeneigazgatója és mint a Tamás-templom (Thomaskirche) kántora. (Bach – akit ötödik evangélistaként is szoktak emlegetni – földi maradványait 1950-ben a Tamás-templom szentélyében helyezték el, bronzszobra pedig 1908 óta áll a templom előtt.)

Ebben a híres városban töltött el teológiai szigorlata után ösztöndíjasként egy évet – volt tatai „refis” kedves diákom – Angyal Cseke Csaba, akit az elmúlt esztendő élményeiről, tanulásáról kérdeztem.

tudományos tervekkel érkeztem meg, de hamar beláttam, hogy teljességgel irreális elvárásaim vannak az előttem álló évet tekintve. Hosszú hetekbe telt, míg elfogadtam, hogy a kínálkozó lehetőségekből kell választanom, és nem a korábbi terveimhez görcsösen ragaszkodnom. Ennek nyomán végül a kutatások helyett a gyakorlati és rendszeres teológiai előadások és szemináriumok látogatása vált legmeghatározóbb mindennapi tevékenységemmé.

Nagy lelkesedéssel hallgattam *Peter Zimmerling professzort* a lelkigondozás témájában, illetve *Roderich Barth professzort* dogmatikai, *Andreas Schüle professzort* ószövetségi homiletikai exegézis szemináriumainak is aktív résztvevője lettem. A teljesség kedvéért azonban azt is meg kell jegyezni, hogy a korábban olvasmányaimban megismert *Alexander Deeg professzor* gyakorlati teológiai előadásai azonban némileg csalódást jelentettek számomra.

Mik voltak a legmeghatározóbb élményeid?

Ezt a kérdést – a hatások rendkívüli széleskörűsége okán – inkább három részre bontom.

Elsőként *tanulmányi szempontból* három meghatározó emléket szeretnék felidézni. Az első egy dogmatikai szemináriumi alkalom volt, amelyen egyik hallgatótársam erős kritikát fogalmazott meg *Karl Barth* egy vizsgált kijelentésére vonatkozóan, amellyel én nem értettem egyet, ugyanis az volt a benyomásom, hogy nem egészen pontosan érti, hogy miről van szó. Miután egy hozzászólásban ennek finoman hangot adtam, a szemináriumot vezető professzor nekem adott igazat, amit akkor – mint egyetlen nem anyanyelvű résztvevő – nagy 'elismerésként' éltem át.

A második egy liturgikus gyakorlat órához kapcsolódik, amelyen – mint a szemeszter utolsó, mintegy „összefoglaló” alkalmán – egy teljes istentisztelet megtartása volt feladat. A huszonegy résztvevő közül végül én „mertem” ezt bevállalni, amit az általam előre elkészített liturgia bemutatása után a társaim nagy ovációval fogadtak.

A harmadik emlékem pedig egy lelki-gondozás-szemináriumi referátum, amit a *Lipcsei Egyetem Teológiai Fakultásának* csordultig megtelt nagyelődőjében *Manfred Josuttis* áldással kapcsolatos teológiai megközelítéséről tarthattam meg. Hatalmas sikerélmény volt mindez!

Másodikként arra utalnék, hogy a *németországi könyvtárak széles horizontot nyitottak számomra*. Soha nem fogom elfelejteni azt meghatottságot, amit a könyvtárba belépve éltem át, amikor realizáltam, hogy számos könyvet, amit korábban a magyarországi könyvtárakban nem érhettem el, ott végre kezembe foghattam. Rengeteg időt töltöttem el könyvtárakban olvasással, szinte szivacsként szívtam magam minden irodalmat, amit ott elérhettem.

Christian Kopp bajor püspökkel.

Wolfgang Ratzmann professzorral.

kifejezni, ugyanis minden szellemi élmény mellett a *legmeghatározóbb élmények a személyes találkozások* voltak.

Rendkívül szoros lelki kapcsolatba kerülhettem az erdélyi ösztöndíjas-társaimmal, akiktől nagyon gazdag lelki ajándékokat kaptam, és amikor Isten megadta számomra a német teológustársaim megszólításának bátorságát, akkor úgy éreztem, hogy a velük való találkozások és beszélgetések új történeteket nyitnak meg előttem.

Egy idő után azt vettem észre, hogy a kölcsönös megnyílások barátságokká formálódnak, és ismerőssé válnak az idegeknek. Volt, akinek a lelki útján is társává lehettem. Hatalmas élmény volt minden találkozás és beszélgetés, többekkel heti rendszerességgel beszélgetünk az ottaniak közül mind a mai napig.

Egy személyt külön is ki szeretnék emelni. A *Liturgiatudományi Intézet* új vezetőjének a beiktatása alkalmával ismerhettem meg *Wolfgang Ratzmann* professzort, aki évtizedekkel ezelőtt budapesti professzorom, *Hafenscher Károly* első doktori témavezetője is volt. Találkozásunkat számos követte, több alkalommal az otthonában a vendége is lehettem, és egész életemre vonatkozóan meghatározó szakmai és lelki tartalmú beszélgetéseket folytattunk. Bensőséges viszonyunkat jól mutatja, hogy végül azt is megengedte, hogy tegezzem... Hatalmas ajándékot kaptam azonban tőle abban is, hogy vagy öt doboznyi teológiai könyvet küldött el nekem Magyarországra.

Volt-e rálátásod a protestáns gyülekezeti életre? Mi a fő gondjuk, illetve mit lehetne átvenni tőlük?

A *Gusztáv Aldolf Segélyszervezet* ösztöndíja nagy hangsúlyt fektetett a német-

mertetésére is, illetve a hazai egyházunk kiküldetésében külön szempontot jelentett az ottani magyar gyülekezetekben való szolgálat vállalása.

Minden ösztöndíjas bekapcsolódott egy lipcsei gyülekezet életébe, és különféle egyházi rendezvényekre is elküldtek minket, hogy képviseljük a szervezetet. A gyülekezetben, ahova beosztottak, erős benyomást tett rám, hogy *sokkal szabadabban valósították meg gyermekek istentiszteletbe bevonásának lehetőségeit*.

A magyar közösségekben *Lipcsében, Drezdában és Berlinben* pedig rendkívül erősnek éreztem a laikus szolgálattévők szerepét – amely bár az ottani, sokszor állandó lelkész nélküli helyzetben teljességgel természetesen vehető – mégis követendő példaként állhat a magyarországi gyülekezetek előtt is.

Nem hallgathatok persze arról sem, hogy eddigi életem legmeghatározóbb istentiszteleti élményeit élhettem át a

Michael Martin nyugalmazott bajor egyházfőtanácsossal.

Tamás-templomban, ahol valaha Johann Sebastian Bach volt az egyházzenei élet vezetője...

Ezzel kapcsolatban nem feltétlenül az esztétikai élményre, hanem sokkal inkább arra a *teológiai megfontoltságra* gondolok, amelyekkel a liturgia egyes tételeit, vagy az énekeket kiválasztották. Rendkívül figyelemre méltó volt az az érzékenységgel, ahogyan az istentisztelet igei részét, az olvasmányokat, a hitvallást és az igehirdetést tagolták. Számtalanszor élhettem meg, hogy ebben az istentisztelet hazai gyakorlatunkban egyébként teljesen hangsúlytalan részében a *liturgia dramaturgiája*, az egyes zeneművek és énekek tartalma hogyan teszi, domborítja ki és mélyíti el a gyülekezet tudatában és érzéseiben az adott vasárnap mondanivalóját.

Miben érezted leginkább szemléletformálónak az ösztöndíjas évedet?

Azt hiszem, hogy – bár ezek kétségtelenül nagy szavak – *teljesen új emberként tértem haza Lipcséből* – szellemi, lelki és fizikai értelemben is. Utóbbit tekintve talán a legbeszédebb, hogy én, aki eddigi életemben sohasem éltem aktív, testmozgással gazdagított életet, a németországi életmódváltásom óta minden napomban fontos szerep jut a sportnak, különösen is a futásnak, úszásnak és a kerékpározásnak.

Lelki értelemben azt mondhatom, hogy a gondviselésről szóló meglehetősen elméleti teológiai meggyőződésemet *élettapasztalattá és élethévvé* formálta Isten vezetése az elmúlt évben. Azokban a találkozásokban, amikről korábban beszéltem, megélhettem, hogy – Claus Westermann híres könyvének címét idézve – „*Isten angyalainak nincs szárnya*”, de megélhettem annak a boldog bizonyosságát is, amit Bonhoeffer szintén az angyalokra vonatkozóan megfogalmazott modernséggel úgy fogalmaz meg az énekében, hogy „*Áldó hatalmak oltalmába rejtve, csak várjuk mindazt, ami jó...*” (Evangélikus Énekeskönyv 355. ének).

Szakmai területen azonban sokkal kézzelfoghatóbban tudom megfogalmazni a szemléletváltozást. Az elmúlt években a *Gyakorlati Teológiai Tanszék* demonstrátoraként istentisztelettel kapcsolatos teológiai kérdések foglalkoztattak, a lipcsei tanulmányok azonban *nagyon erősen a rendszeres teológia*, különösen is a *dogmatika*, *teológiatörténet* és a *hitvallási irataink* felé fordította az érdeklődésemet. Ez olyannyira meghatározó változást jelent az életemben, hogy korábbi liturgikai disszertáció-terveimmel szemben, az *Ágostai Hitvallás modern mondanivalójának kérdéséről* szeretném a következő néhány évben – részben a 2030-as ötszáz éves jubileum okán is – doktori munkámat megírni – Németországban.

Formálódó tudományos terveim között teljesen egyértelműnek látom azt a roppant feladatot, hogy a lutheri teológia huszonegyedik századi relevanciájának égető kérdésére keressek válaszokat, vagy legalábbis válasz-töredékeket.

A lipcsei év egyben a tanulmányaid elméleti szakaszának a lezárását is jelent. Szeptembertől a hatodéves gyakorlati képzést kezded meg a Budapest-Kelenföldi Egyházközségben. Milyen elvárásokkal tekintesz az előtted álló évre?

Igen, valóban határponton áll most az életem, hiszen olyan élethelyzet előtt állok, amelyben még nem volt részem. Mentorlelkésem dr. Gáncs Tamás és a gyülekezet tagjainak a szeretete – akikkel egyébként korábbi évekből szoros kapcsolatot ápolok és számos meghatározó közös emléket őrzök – és nyitottsága rendkívül inspiráló és biztató számomra.

Azt hiszem, hogy kisvárosi a komáromi gyülekezetben felnőtt teológus-hallgatóként számos új hatás vár rám a többlellelkészes, fővárosi közösség rendkívül sokszínű életében. Ha konkrét területet kellene megneveznem, amelyben a következő tíz hónapban fejlődni szeretnék, az a gyermekekkel való munka területét említeném. Erre a gyülekezet „Biblakuckó” alkalma, valamint az általános iskolai hittanórák, amiket tartani fogok, bizonyosan lehetőséget kínál majd erre.

Mindemellett nagy öröm számomra, hogy a gyülekezeti első beszélgetések is nyilvánvalóvá tették, hogy a gyülekezetben igény lesz arra is, hogy az intenzív teológiai érdeklődésemnek is teret nyerhet majd a hétközi alkalmakon.

Eredményes, áldásokat hozó évet kívánunk, köszönöm a beszélgetést!

Ő így marad meg nekünk...

Béres László evangélikus lelkészre emlékezve

Teológus korunktól összekötött minket az évfolyamtársi, a baráti szereteten és a sok közös élményen túl, hogy már tanulmányaink idején *nagyon komolyan vettük a lelkési hivatást*. Mindezekon felül Finnország szépsége, és északi hittestvéreink szeretete mindkettőnkre óriási hatást gyakorolt. (Már első éves korunkban elkezdtünk mindketten finnül is tanulni; én viszonylag hamar feladtam, Laci ebben is kitartó volt!) Szorgalmának meg is volt a jutalma, hiszen teológiai tanulmányaink után évfolyamunkból akkoriban hárman mehettünk ösztöndíjra (középfokú nyelvvizsga előfeltétel volt): Cserháti Sanyi Amerikába, én a németországi Bielefeldbe, Laci azonban Finnországot választotta (pedig beszélt az angolt és a németet is) mert ahogyan mondta: „*Matyikám, azért megyek oda, mert ez az egyetlen hely Európában, ahol még szeretik a magyarokat!*” (Lengyelországban is!) – Szerk.)

1984-89 között Laci volt a teológia sofőrdje, én meg a nyomdát vezettem, akkoriban ott nyomtuk a *Lelkipasztort*. Sok közös utunk – szupplikáció, nyomdatechnikai szervezési feladatok okán – hosszú beszélgetéseink voltak. Később feleségem (Betti) orvosi segítségét nemegyszer kérte, s bár nem volt kiemelkedően nagy kézügyessége (ezt ő is önkritikusan elnevette), de hatalmas jószándékával még a rendelőnk építésében is lelkesen segített.

Korábban gyakori vendégünk volt, sokszor megszállt nálunk, amikor Pestre ment/jött közegyházi tisztségei miatt. Ilyenkor nagyokat diskuráltunk, és persze *szívesen álmódzott velem finnországi jövőjéről* is. Mindig hálás partner volt a poénkodásaimban, a fehér asztal mellett is nagyokat neveltünk... töltökeztünk egymás derűs reflexióiból.

Ilyen *többé nem lesz*. Amióta a beledi gyülekezettől megvált, megkereséseimre, leveleimre nekem sem válaszolt. Ezen a nyáron meglátogatott minket (talán búcsúzni jött?), s igen nagyot beszélgettünk a cseresznyefánk alatt egyháztól, s életünk dolgairól...

Személyes lelki/egzisztenciális küzdelmeiben legvégül *egyedül* maradt... Hamvai a sopronnémeti temető tölgyfái alatt pihennek, sírjától messze ellátni a nyugati horizontig. Földi távlatai egyre inkább beszűkültek, lelkész-sorsa egyházunk humánpolitikájának évtizedes hiány-örökségét példázza.

Számomra önmagán túlmutató jel az is, hogy testi bajaival a sekrestyébe húzódott vissza; Neki már csak a JőIsten maradt vigasztul... 31 éves hűséges lelkési szolgálata után szívét 56 éves korában állította meg Teremtő URa. A feltámadás viszontlátásos reményében búcsúztunk Tőle... Hiányzik. *fn*

Közösségben – utoljára

Az idő vasfogainak marásai bennünket is elérnek, a 25 fős érettségiző osztályunkból négyen már nincsenek velünk... 11-en jelezték, hogy lélekben velünk vannak, de végül csak heten képviseltük a „C-seket” és kísértük el utolsó útjára a gyászoló szűk családdal együtt Csík Sándor osztályfőnökünket augusztus 21-én Kiskunfélegyházán, az Irányi utcai temetőben.

A katolikus szertartást Hajagos Gyula a kiskunfélegyházi Új-plébánia plébánosa, érseki tanácsos végezte, a laudációnak is szánt rövid visszaemlékezést a ravatalnál – osztályunk nevében a búcsú-szertartás kezdéseként – én mondhattam el. Az alábbiakban olvasható az a néhány gondolat, melyek osztályközösségünk számára egyúttal egy fontos korszak lezárását is jelenti.

„Nézd, én meghalok, Isten azonban veletek lesz” 1 Móz 48,21b

Gyászoló Gyülekezet!

Kedves Barátaim!

Az egykori C-osztály nevében állok most itt, hogy néhány gondolat erejéig megemlékezzünk Csík Sándorról, aki 1976-1980 között osztályfőnökünk volt... az ige, amit erre a szomorú alkalomra választottam Jákóbtól, az ősatyák egyikétől származik...

Már sosem tudhatjuk meg a Tanár úrtól, hogy lélekben milyen mértékben tartott minket fiainak, de cselekedeteiben számunkra egy szigorú, de féltőn szerető Apa képe rajzolódott ki. Mi, akik már túl vagyunk a gyereknevelés izgalmain, s van elképzelésünk arról, milyen sok izgalommal jár együtt, mire a gyermekek felnőnek – s a fiús apukák jól tudják –, hogy olykor-olykor el-elkél a jobbító szigor is.

Amikor 14évesen, többségünk ott-honról elkerülve, először találkoztunk „Csík-apánkkal”, – mert mi kollégisták némi élccel néha így emlegettük őt magunk közt – szókimondó humora miatt –közel 30-fős fiú-osztályként – meglehetősen furcsán néztünk rá.

Akkor még nem gondoltuk, hogy olykor csípős mondásai – amiken már akkor és ott is nagyokat derültünk – végigkísérnek majd minket életünk folyamán, s így túl a hatodik X-en, itt és most is megmosolyogjuk: *valóban, milyen igaza volt!...*

Osztályfőnökünk – ezt már tudtuk, megtapasztaltuk – *szerette az életet*, s minket is *az élet felelősségteljes szeretetére nevelt*. Szerette a dalt, a bort, s nemcsak számos népdalt és nótát tanított meg nekünk rendszeres szakmai osztály-kirándulásainkon – amikért az A és B-osztályosok irigykedtek is ránk, mert nekik egy sem volt a 4 év alatt – de a Tanár úr a jó bor mértékletes fogyasztásának egyszerű bölcsességét is igyekezett átadni – vegyes fogadókészségünk ellenére – többnyire sikerrel.

Magánéletéről nem sokat beszélt, ha említett valamit, akkor azt pedagógiai célzattal tette: „Ne spóroljatok – sze-

gény anyám mindig spórolt – inkább takarékoskodjatok!” – emlegette.

Az, hogy a Tanár úr fogadott fiaiként tartott számon minket, mi sem bizonyítja jobban, hogy jeles születésnapjára meghívta azokat, akik valamilyen okból közelebb álltak hozzá, akiknek életét szorosabban követte, s akiknek sikereit kicsit magáénak is érezte, és büszkeséggel töltötte el őt.

Az, hogy a Tanár úr becsülettel és tisztességgel, erejéhez mérten jól végezte a rábízott feladatot, mi sem bizonyítja jobban, hogy – bár szétszóródtunk az országban – most néhányan mégis itt állunk, állhatunk, hogy jelenlétünkkel ne csak megadjuk a végtisztességet neki, de biznyságot is tegyünk arról, hogy nem volt hiábavaló az ő fáradozása, törődése, abban a régmúlt 4 esztendőben.

Csik Sándor, a tanár úr, az osztályfőnökünk előremert, s talán már meg is tett néhány lépést azon az úton, amire Tamás apostol azt mondja: „URam, nem tudjuk hová mégy, honnan tudhatnánk az utat?”

Az élet célja, hogy saját boldogulásunkon keresztül eljussunk az utolsó Ajtóig... Osztályfőnökünk már rálépett ennek az ajtónak a küszöbére... Engedjük hát őt továbbmenni!

Emlékét pedig szívünkben forgassuk mindaddig, amíg csak dobog a szívünk, hogy mindabból, amit tanított, amit élénk élt, okuljunk, bölcsüljünk, s úgy tudjuk további életünket élni, hogy Teremtőnk előtt majd „ott és akkor” viszontláthassuk őt is, s együtt dicsérhessük az Élet Mindenható Urát mindazért, amit a földi életben a Tanár úron keresztül kaptunk!

A végső feltámadásig nyugodjon békében, s olykor-olykor sóhajos csöndes imáinkban gondoljunk rá hálátelt szívvel az együtt-töltött tartalmas, felejthetetlen 4 évről! Úgy legyen, Ámen!

Osztályfőnökünk – már a kórházi ágyon fekvé – kifejezett kívánsága volt, hogy mégegyszer (utoljára) a „fehér-asztal”-nál is együtt legyünk az Órá emlékező beszélgetéseinkben... Ebbéli közösségbe hívó akaratának végül Döme Zoli és jómagam – az egész osztályt képviselve – a félegyházi Kulacs vendéglőben, a gyászoló szűk családdal együtt – tudtunk eleget tenni.

Úton...

„Aztán valami szép temetést adjatok nekem!” – mondta az öreg a fia mellett a bakon ülve... A gazdájával sok nehéz napot megélt igencsak koros lovacska lépései eközben egyenletesen kopogtatták a köves talajt. Olyan volt ez az öreg számára, mintha nem is homokszemek, sokkal inkább kavicsok peregtek volna az élet nagy homokóráján, súlyt adva ezzel minden másodpercnek.

A fia – ez volt a nagyobbik, a kisebbik még a háború elején elesett a fronton – nem mondta ki, csak gondolta magában: „*Minek magának az a szép temetés, hát nem mindegy az már magának!*” Volt neki is elég baja, milyen nagy segítség lett volna az öccse, s most nem kellene egyedül kínlódnia azzal a megmaradt néhány hold földdel, mert az apját se szép szóval, se erőszakkal nem tudták beléptetni a falu ’kolhozába’, az Aranykalász TSZCS-be...

Célja volt ennek a mostani útnak, az öreg már nagyon megakarta venni a koporsóját – ne legyen erre gondja a többieknek –, aztán felteszi a padlásra, hadd száradjon ott, míg el nem jön az utolsó nap, amikor elsötétül majd ez a világ, hogy hite szerrint az ÚR örök világosságában gyönyörködhesse...

Úgy gondolta, ez az élet rendje, az öregnek halni kötelesség, s az ő apja, meg az öregapja is jóelőre megvette az utolsó ágyát, aztán időnként, amikor a lét küzdelmei erősen elfárasztották, s már az ereje is megfogyatkozott, fölbotorkált a padlásra, beleült, belefeküdt, próbálgatta s miközben a kakasüllőről lelógó szalonnák illata átjárta bajuszának erdejét – el-elmélázott az élet nagy kérdésein, amit igazából nem is tett föl magának, inkább csak érzett, s egy rövid szóba sűrűsödött: *Minek?*

Az öreg legkisebb fiát legényként vitték el a háborúba, az itthon-maradt fia ugyan már 10 éve házas volt, de gyermek sehogyan sem akart jönni erre a keserves világra, mintha csak tudta volna, hogy jobban jár, ha inkább odafönt marad. Az öreg felesége kenyér-dagasztás közben – amikor arra gondolt, milyen jó lenne, ha ő is vidáman ugránczó unokái kezébe adhatna egy-egy szeletet a frissen sült kovászos kenyérből –, szemében könnyek dagadtak és a torka is beleszorult. Nem perlekedett, csöndes szomorúsággal fogadta az élet érthetetlen könyvébe lejegyzett keserű sorsát.

A lovacska hűséges egyhangúságban ballagott a város felé, a harangok éppen az egész-órát ütötték el, a reggeli miséről is megindultak a népek a vásárba. Míg lelkükben visszhangozva egyre halványultak a kora-reggeli szentbeszéd édes égi ígéretei, a józan ész egymásba fonta a napi teendők sokaságát. Az élet mindennapos, megszokott metamorfózisa volt ez... szentből a profánba, égből a földre.

Bent a város főterén egyre sűrűsödött a sokadalom, s ezzel együtt nőtt a hangzavar is, hiszen a portékákat hangosan kínálgató fazekasok, kosárfonók, csizmadiák, szűcsök és a kékfestők tréfás rigmusai vegyültek az emberélet legfontosabbjával, a találkozások örömes dialógusaival. A kékfestő árusok mindig szép nyereséggel zárták a vásárnapot, mert az asszonyok viseletének ez volt a legkedveltebb alapanyaga, az ebből készült ruhák, ha rendre ki is fakultak, elhasználódtak, konyharuhának vagy a háztartásban valahol még mindig hasznát vették.

Az állatvásár a város-széli nagy réten volt, ami ilyenkor állathangokkal tarkított nyüzsgő szekértáborrá változott át.

Vevő és eladó a szokásos „*Adj Isten!*”-t szolták bajszuk alól, s akit jobban sürgetett a vásár-kedv az a bemutatkozó kézfogás után, a régi szokást még gyakorolva – hovatartozás végett, rangsorolás gyanánt – megtoldotta azzal, hogy telkes, féltelkes, egész helyes, háromnegyedes vagy éppen negyedes gazda, s hogy hány hold az, amin gazdálkodik.

Az öreg és a fia János azonban nem ide igyekeztek. Régi ismerősük volt az a városban jól ismert asztalos-dinasztia, ahol generációkra visszamenőleg mindennemű famunkát elvállaltak, beleértve még a koporsók elkészítését is. Komoly tudomány volt ez utóbbi is, és a mives mester-munkának nem féltek megkérni az árát, de hát aki végül ilyen hosszú útra szánja el magát, mint az öreg is, az ne kicsinyeskedjen, kerül, amibe kerül az az utolsó fekhely. Így aztán, aki csak tehetette, az bizony jóelőre gondolt a kikerülhetetlen váratlanra...

A városba érve a lovacska patkói egyenletes ritmusban csilingeltek a megkopott macskaköveken, s mintha csak tudta volna az utat, hova igyekszik vele öreg gazdája, szinte magától kanyarodott a szűk utcákon. „*Na megérkeztünk Idesapám! Aztán bémegyem egyedül vagy menék be én is?*” „*Maradj csak itt fiam, mán nem akarok én sokat időzni itten!*”

A tágra nyílt kapun belépve, az öreg a hatalmas udvar elején megállt, s fűrkésző tekintettel pásztázta körbe a félig nyitott fészereket, kocsiszíneket. Mindenütt egymásra rakott széles pallók, gyalulatlan padlók és lécek tornyosultak, várva a szabadulás pillanatát és végső állomásukat, hogy holtukban – ki tudja meddig – ágyként vagy asztalként szolgáljanak generációkon át.

A hátsó udvar egyik műhelyében halk morajlással vegyítve egyenletesen kattogott a „gatter” s éles fűrészfogaival vidám ritmusban harapdálta a hatalmas farönköket. A nagy udvaron csak egy dúslombú eperfa árválkodott, alatta vaskos tölgyfa-asztallal, amit két lóca fogott közre. Az öreg megcélolta az egyre erősödő napban az udvar egyetlen árnyékos szigetét, remélve, hogy ott fájó lábainak időleges enyhülést találjon, aztán valaki majd csak felbukkan valamelyik farakás mögül.

Lassú lépteit már-már filozófikus gondolatok táncolták körbe, amikor is egy érces hangot hallott a háta mögött: „*Adj Isten!*”... Megfordult az öreg: *Kendnek is bőséggel!*” Kissé hajlott hátú, talán vele egykorú erősen megöszült szakállas ember állt vele szembe, – aki az öregben már leendő kuncsaftot látott –, gyorsan meg is kérdezte tőle: „*Aztán mi kéne gazduradnak, ha vóna?*”... *No, de üljünk le ide az árnyékba!*” miközben fűrészpóros szakállát és haját végigsimítva felkészült, hogy érteően hallgasson...

„*Egy koporsó kellene!*”... itt rövid szünetet tartott, de ebben a néhány-sóhajnyi szótlanságában, az ész számára felfoghatatlan, csak szívvel megérezhető évtizedek fájó emlékei villantak át lelkében, amiket összekovácsolt számára is a többnyire gyorsuló és olykor meg lassulni akaró titokzatos idő... aztán végül csak kimondta: „*nekem!*”

A hallgatás eme rövid csendjében a másik „öreg” – aki megérezte e rövid mondat lélekre nehezedő súlyát – egy mély levegővétel után belekezdett... „*Már az enyém is készen van. Gyalulatlan deszkákból készítettem, amit utoljára még magaménak mondhatok a rám is váró enyészet békeességet-hozó majdani kezdetén...*” aztán egy rövid, de nagy sóhajos szünet után folytatta: „*Szegény feleségemé az más volt... Majd 50 éven éven át segítettük egymást, s éltünk meg jót és rosszat... A temetése előtt alig aludtam, életem legszebb koporsóját készítettem el*

neki. Kívül belül olyan simára csiszoltam késő éjjelekig, hogy az angyalok is elcsúsztak rajta! Legszívesebben mellé feküdtem volna, de hát amikor a halál fáját simogatjuk, akkor nagyon nehéz nekünk elengedni az életet, no meg egyedül születünk bele ebbe a világba, oszt' egyedül is megyünk ki belőle!" Eközben homlokán izzadságcseppek dagadtak, s a ráncai közé beszorult fűrészpont, mint megannyi múltbéli szép és fájó történet megőrölt emlékeit egy egészbe gyúrta.

Két öregember ült az elmúlás közös sorsának asztalánál... s bár a Nap egyre erősödő sugaraival igyekezett áttörni a hús oltalmat nyújtó eperfa lombkoronáját, de ezt csak egy-egy enyhülést ajándékozó szellő segítségével tehetette meg. Az öreg tölgyfa-asztalon ekkor árnyék és fény különös játéka mintha csak az élet csodáját és halál bölcs isteni rendelését táncolta volna el a két öregnek. Nem szóltak, de éreztek és értettek, mígnem egyszer csak megörte a kölcsönös hallgatást az öreg mester: „Na menjünk a raktárba!”

Eközben a Jóisten Napocskájának egyre erősödő sugarai Jánost és a lovacska is gyötörni kezdték. Egy kőhajításnyira attól a helytől, ahol János az apját letette, szintén egy igen-csak méretes eperfa csalogatta árnyékával mindkettőjüket. János nemcsak érezte, de tudta is, hogy az apja bizonytalanságban marad odabent, így aztán az abrakos tarisznyát a két felkötő madzag segítségével a lovacska szájához kötötte, ő pedig szomját oltandó, a görbe utca másik oldalán lévő kimérést vette célba.

Belépve a félpince lépcsőin hús levegő és a borkimérések jellegzetes savanykás illata lengte körül. Nagyot köszönt az egyre erősödő napsütés elől odamenekült szomjoltó kisebb társaságnak, s ebben a pillanatban egy velekorú bajuszos fiatalember lépett be a hátsó ajtón, kezében szódásüvegekkel... Pista! Smidt Pista, az apád kiskésit!... De rég láttalak! Szólt meg álmélkodó hangon János, s a meglepetés örömeiben Pista majdnem elejtette a pince jegéről hozott szódásüvegeket... A söntéspult mögül kilépve egymást ölelgetve kérdezték: „Hát Te hogy kerülsz ide? Veled meg mi van?” Így ültek le egy távolabbi üres asztalhoz, s közben a söntésnél álldogáló tizenéves fiúcskának Pista intett: „Két nagyfröccsöt!”

A két barát mélyen egymás szemébe nézett, mintha valami varázsgömből ki akarnák olvasni a múlt titkos gondolatait. Fejükben szinte egyszerre peregték le gyerekkori falusi csínytevéseik emlékei, s miután egymást így jól „felmérték” János szólalt meg először: „Megemberesedtél Pistám!” Minek is tagadnám János... „Sok a dolog, aztán az étvágyammal sincs baj, feleségem a Boris igen jól főz. Szüleitől tanulta, mert gyerekkorától segítenie kellett a családi vendéglőben. Tíz éves korában már sört csapolt, de aztán tudod te is, jöttek az államosítások, mindenüket elvették, őket meg ide telepítették át, aztán ittmaradtak. Borisommal lassan 10 éve vagyunk házasságban van három szép már nagyobbacska lányunk és két pici fiúcskánk... küszködünk rendszeren, de boldogulunk, aztán idővel majd csak másképpen lesz minden... És Veletek mi van? Aztán azzal szép kék szemű barna kislánnyal akinek akkor udvaroltál, amikor én elkerültem ide a városba, lett valami komoly dolog is? „De lett ám Pistám!” – vette át a szót János és nagyot sóhajtott. Közben egy nagyokat nyelt a hideg fröccséből...

A raktárban mindenféle kész és félkész asztalok, székek kisebb nagyobb szekrények sorakoztak. Egészen hátul, ahová

a magányosan lógó villanykörte fényéből alig jutott valami, oda botorkált a két öreg – itt sorakoztak a koporsók... Egyszerűbbek és művesebbek, félkészek és teljesen készek. „Hát ezek lennének itten.” – szólalt meg az öreg mester, reménykedve, hogy valamelyik majd csak megtetszik reménybeli vevőjének. „Szépek, szépek, meg erősek, ahogy nézem ez itt az én méretem...” és közelebb lépve megsimogatta az egyszer pácolt halotti ágyat, amibe már bele is képzelte magát. Ahogy így elmálázott magában, az egyik koporsó mögött megpillantott egy fehér koporsócskát...

Gyerekkori szomorú képek villantak fel lelkében, édesapját látta maga előtt aki egy hófehér picinyke koporsót átölelve lassan lépkedve vitt a feketeruhás pap után. Január volt, szikrázó napsütés és kegyetlen hideg. A gyászmenet szótlan szomorúsággal hömpölygött a sír felé. A hegyoldalban fekvő temetőt vastagon borító hó ütemesen nyikorgott, mintha csak kérdezné: Miért, miért?...

Jolánka szenteste született, mint a Kisjézus, de vízkeresztkor már újra az angyalok karát erősítette énekével... Révülését az öreg asztalos szakította félbe: „Na, kendnek sikerült választania?”

János torkán örömes gurultak fehérboros szódabuborékok, a pincehideg szódásüveg oldalán pedig méltóságteljesen csorogtak le az egymásba kapaszkodó páracseppek, miközben János homlokán szomorú ráncokat barázdált életének legnagyobb keserűsége.

Erőt véve gombócba-szoruló torkán végül kibökte: „Pistám... 7 éve élünk együtt és nincs gyermekünk... Apám öcsém elvesztését már sosem heveri ki, sokáig igen vágyott az unokákra, hogy részben megnyugodjék végre a lelke, megy az élet tovább – önék is! Mert Pistám, amikor a Mindenség hallgatag Királya azt mondja: 'Elfáradtál, gyere!', akkor azt erősen megérzi az ember! Apám itt van az utcában, éppen koporsót vesz magának...”

Nyomasztó csend ült mindkettőjükre, mert mit is lehet ilyenkor mondani, amikor nem vigasztalást, hanem megoldást vár az ember? A kölcsönös hallgatást végül Smidt Pista törte meg, mert olyan nincs, hogy nincs vigasztalás! „Tudod János, volt apámnak egy testvérhúga... Tíz évig csak nem jött a gyerekáldás, aztán belenyugodtak... 13 évre rá mégis 3 egészséges gyermekük született!”

A félpince lépcsőjén egyszer csak János apja állt meg... Szeme az erős napfénytől csak lassan szokott a félhomályhoz. A sarokból János szólalt meg: „No, Idesapám, aztán meglett, amit akart?” – „Meg a, bizony, hál' Istennek! No, akkor menjünk fiam!” Apa és fia a szekérhez ballagtak. „Idesapám, megnézhetem, hogy mi van a pokrócok alatt, mit választott magának?” „...Majd otthon fiam...” A lovacska most is hűséggel koptatta a visszautat, apa és fia szótlanul ültek a bakon, gyorsnak tűnt a hazaérés...

„No, akkor vedd le fiam a szekérről, amit hoztunk!” Idesapám! Hát ez nem koporsó, hanem bölcső...

Tudom, fiam... azt gondoltam, utoljára küldök még egy keserves fohászt odafentre az Öregistenhez... hátha.

...És egy év múlva gyereksírás és nevetés töltötte be az egész házat. Keresztelőre készülődtek.

(ismeretlen szerző)

Gyászoló Gyülekezet!

Kedves Testvéreim!

Hideg napok, csípős szelek vesznek körül minket, s most mindenki tudja nem az időjárásra gondolok. A jeges úr, amit Timi hagyott hátra, az fagyasztja mindannyiunk lelkét. Az előbb hallott két bibliai ígérésre figyeljünk most, és adassék meg, hogy üzenetünkél – melyben az Isten szól – olvadjon lelkünk jegessége.

Ósi igazságokat hordoznak ezek a szavak. Az egyiket pontosan 3000 éve vetették papírra Dávid király idejében, a másikat Pál írta, majd kétezer éve. Amit Dávid lejegyzet, nem az ő bölcsessége. Az írásbeliség előtti időből, a lét hajnalából üzen az ember ösfelismerése: életünk olyan, mint a fű... Nem is gondoljuk, hogy milyen fontosak a fűfélék. A szárazföld egynegyedét fű borítja, az éltető levegő jelentős részét a füveknek köszönhetjük... korunkban az emberek nagy része már nem fűvön és meztláb, hanem betonon és cipőben tanult meg járni... Nos, annyit is tud a ma embere megérezni a természet fontosságából... de akinek megadatott, hogy a pázsit bársúlyos simogatását érezze talpán, az másképp lát mindent. Az észreveszi az élet apró virágait is.

Istenhívó emberek nem szívesen mondjuk: „imádom ezt vagy azt“, hiszen az imádat egyedül Istent illeti meg. Vavrik Tímea testvérünk mégis imádkozta a természetet. Akkor is, amikor még nem tudta, Isten csodálatos alkotása az. Benne élt az Istenben, akarta a vele való közösséget életének minden pillanatában, ahogyan mi is akarjuk. Akkor még nem tudatosult benne, hogy biciklivel suhanva a tatai tó körül az árnyas fák alatt is, a Balaton vizébe messze beúszva is, az erdő széli kis ház időközben megvalósult álmában is az Isten hívogatta. Igen az Isten hívogat mindannyiunkat, egész életünkben. Ahhoz, hogy föl tudjunk rá nézni, le kell hajolnunk, hogy nagyságát észrevegyük. Egyszer térdeljünk le, s nézzük meg a fűszálak között megbúvó apró pici virágcskákat! Színük, formájuk gazdagsága ámulatba fog ejteni minket, s csodálatot vált ki bennünk Isten teremtő nagysága iránt. Van, aki egész életében nem jut el erre a pillanatra, akkor sem, amikor az Isten a szenvedés terhével térdre kényszeríti. Timi eljutott erre az ismeretre. Honnan tudom? Tőle. A hallgatás párbeszédéből. Amikor ágya mellett ütem-térdelem, s a csendet csak sűrű, zakatoló harcos levegővétele szakította meg fülemben, amikor tudtam, hogy nagyívű és szép igazságokkal – még ha olyannyira is bibliai és szentek és szépek azok – , most inkább csak elrontanám Isten művét, amit benne elkezdett, csak ennyit mondtam: „Kettőnk hallgatása közül a Timi erősebb... Hogyan bírja?“ „Most jobb... válaszolta, mint akkor egészségesen. Aki ezt betegség kínjában, a halál erőterében ki méri mondani, az ismeri Istent.

Ószövetségi ígék szárító szélről beszél. Nem tudjuk, hogy ez a mi életünkben mikor jön el, de eljön. Ősszel, vagy kora tavasszal, de eljön. Timi életének nyárelején söpört végig az égető sors-fuvallat. Ne bizakodjunk, hogy a mi életünkben másképp lesz. Időben, térben élünk, az anyagvilág szorításában, küzdelmek és kihívások olykor csontig hatoló perzselése szárítja életünket. És mégis, eközben is megtapasztalhatjuk Isten kegyelmét.

Kegyelem, ha fűszál-életünk virágba borulhat. Ha szerelmes akarásunk álma betel-

Foto: Vavrik Gábor

Timi ajándéka, a díszített gyertyák még mindig ott vannak asztalunkon. Egyre ritkábban, de meggyújtjuk őket – mind a hármat. Ilyenkor emlékek, kavarnak lelkünkben, az utolsó hetekéi, amikor szinte naponta láttuk egymást... Mindannyian éreztük, a szavaknak, gesztusoknak iszonyatos súlyát, mert tudtuk: Timinek, a Balaton szerelmesének, egyre távolabb kell úsznia tőlünk – egy másik horizont, egy másik part felé...

jesülhet és közös életünk a szeretett társsal, gyümölcsöt hoz. A zsoltárban így olvashatjuk: „A gyermek ajándék, az anyaméh gyümölcse jutalom.“ Irodalmian szép. Tragédia, hogy sok embertársunk analfabéta és így nem tudnak olvasni a lét könyvéből. Igen gyermekünk jutalom, mert szemük ragyogásában a jövő reménysége csillag.

Aki gyermekéért küzd, aki gyermekéért áldozatot hoz, az az élet szövetségese az Isten munkatársa az alkotásban. Timi példátértékű édesanya volt, s tudatosan élte az alkotás időtmegállító szép vallásos pillanatait. Az itt állók közül majd mindannyiunknak az asztalán-palcán van egy-egy apróság, préselt virág vagy feldíszített gyertya, ami hordozza Timi emlékét, az alkotásában is megnyilvánult léleksimogatását. Ezért is fáj annyira, hogy nem lehet már közöttünk. Szomjúság gyötör minket, ha rá gondolunk, lelkünk szomjúsága kínoz.

Kérdések, miérték özöne zúdul ránk, kétségbeesetten keressük a válaszokat, de tudjuk és érezzük, a válaszok olyan súlyosak, hogy azt elhordozni nem tudjuk. Ezért a Teremtő Isten rendelése az, hogy a válaszok teljességét csak az ő isteni világában kaphatjuk majd meg. Eladdig „tükör által homályosan látunk“ – ahogyan Pál írja. Az ókori és Pálapostol-korabeli ezüst lapok fénye igencsak töredékes volt a mai tükrökhöz képest, ahogyan a mi ismeretünk is emberlét-ről, világról, az Istenről is az. Mi lehet hát a vigasztalás a teljes ismeret utáni élethossziglani vágyakozásunkban?

Talán az, hogy életünk, jöllehet csak csepp a létezés óceánjában, de annak min-

den ízét hordozza. Életünk – úgy tűnik – szinte a semmiből jön, mint amikor a pára megjelenik az ablakon. Apró harmat gyanánt, létünk pillanatai állnak össze kicsinyke vízcseppekké, hogy azután életünk félig átátszó üveglálcán a létezés örök törvénye szerinti gravitációnak engedelmességgel szép lassan legördüljön, milliónyi apró vízcseppel közösséget alkotva, hogy az ember-világ erein, patakjain át, a sors olykor gyorsodrási folyóján keresztül eljusson az Isten szeretet-tengerébe.

Most itt állunk, s kinek-kinek a veszteség mértéke szerint szemeiben könnycseppek dagadnak. Fájdalmas pillanatok ezek, melyek egész életünkben elkísérnek. Mi tehetünk? Csakis egyetlenegyvet. Megpróbálunk bölcsék lenni. Ne okoskodjunk és ne kutassuk azt, amit nem lehet felfedni, mert a válaszok odaát, abban a nem látható világban vannak. Salamon király mondja: „Az Úr félelme a bölcsesség kezdete.“ Nem rettegés ez, hanem annak elismerése, hogy Istenéi vagyunk. Hiszen „akár élünk, akár halunk, az Úr éi vagyunk“, ha zuhannunk is kell, csakis az Isten tenyerébe eshetünk.

Nehéz nekünk itt és most... előrement testvérünk nélkül. Mindannyiunk lelkében torokszorító élmények kavarnak. Bennem is, aki az utolsó hetekben kerültem a közélébe, és megtapasztaltam, hogyan szögezi őt ágyához napról-napra a gyilkos kór... Nem is oly rég, amikor még fel tudott kelni és kikísért minket, búcsúzáskor, rövid tétova pillanat után átöleltük egymást. Testét átkarolva – amit betegsége könyörtlenül légiessé faragott – az együttérző ölelés pillanatában úgy tűnt, egy szenvedő angyalt tartok karjaimban. Akkor nem gondoltam, hogy ilyen hamar itt hagyja ránk földi porhüvelyét... A por itt maradt, mert „porrá kell lenni annak, ami porból vétetett“. Mi itt állunk tehetetlenül, a fájdalomtól már öklünk szorítása is alábbhagyott, ő pedig, mindannyiunk szeretett Timije a lélek utolsó útján suhan Teremtője felé...

Ő már eljutott a teljes ismeretre. Ennek az ára a legdrágább volt: az élet maga. Ő már nem tükör által homályosan lát, ahogyan mi, hanem a lélek új dimenziójában tanulja az öröklét istenes fényét befogadni. Nekünk pedig maradtak a küzdelmes, izzadságcséppes hétköznapiak, bennük a lelki harcokkal és gyötrelmekkel. Isten eközben int minket és tanácsol is: *Vedd észre a hópelyhek tisztaságában, a simogató szélben, a napsütés gyönyörében, gyermekeid és embertársaid szemében megcsillanó szeretetfényben hívogatásomat!* Ha észreveszed és életeddel rábólintasz vonzásomra, életed keserű, disszonáns akkordjai után a békeesség harmóniája csendülhet fel... Ámen.

Foto: Vavrik Gábor

Foto: Vavrik Gábor

Kihez tartozik Luther?

A wittenbergi 'hitújító' mindmáig megosztja a róla vélekedőket. Van, aki szakadár katolikusnak, a másként gondolkodókkal szemben türelmetlen, érzéki, lobbanékony embernek tartja, megint mások nagy humanistának látják, aki a reformáció mozgalom fáklavivő tudós elméje.

Talán túlságosan hamar is megválaszolnánk a kérdést, s azt mondanánk: Luther mindenkié, de persze elsősorban a „mienk“ evangélikusoké. Ez igaz is meg nem is. Egyrészt Luther valóban az az ember, aki újra felfedezte az evangélium egyetemes üzenetét, másrészt Luther tekintélyét kihasználták a legkülönbözőbb történelmi korokban.

Az egyszerű nép körében Luther igen népszerű volt, hiszen a korabeli nyelvhasználatban a „böfög“ és a „szellent“ szavak a maguk naturalisztikus voltában teljesen elfogadottak voltak. Nem véletlenül a ZDF televízió egyik körkérdésében „Ki volt a németek minden idők legnagyobbja?“ Konrad Adenauer után Luther kapta a legtöbb szavazatot.

Az efféle rangsorokat mindig illik óvatosan kezelni, de érdemes megvizsgálni, mi is az oka annak, hogy Luthert évszázadokon át „favorizálták“?

Dr. Luther Márton, mint szocialista forradalmár?

Az 1983-ban, a még megosztott Németországban, a Luther Fesztivál (Luther születésének 500. évfordulója volt ekkor) ideje alatt Carl Carstens (ötödik elnöke a Német Szövetségi Köztársaságnak) Lutherben a józan-ság képviselőjét látta, s Joseph Hoffner bíboros azt mondta, hogy Luther maga „alapvetően hamisítatlan katolikus“...

A legbizarrabb talán mégis az volt, amikor „a parasztok árulóját“ (Engels megállapítása volt ez Lutherről, mert nem állt a jogos érdekeikért fellázadt parasztság mellé) a szocia-

lista-kommunista DDR teljes vezetése – rövid időre felejtve a munkás-paraszt kormány ideológiai „szentháromságából“ (Marx-Engels-Lenin) Friedrich Engelst – éllette Mártonunkat, mint forradalmárt. Erich Honecker pedig maga volt a Luther Emlékbizottság elnöke! (Azért érdemes megjegyezni, hogy eladig az igazi nagy forradalmár az NDK-ban Thomas Münzer, a parasztfelkelés vezére volt.)

Kelet-Berlin hirtelen Luther-imádata elsősorban az államháztartás stratégiai érdeke volt, hiszen ezidőtájt az NDK igen-csak valuta-hiánnyal küszködött, s azt remélték, hogy majd a nyugati turisták a Luther zarándoklataikkal (Wartburgba, Wittenbergbe) javítják a keletnémet állam katasztrofális pénzügyi helyzetét.

Luther, mint „jól bevált“ antiszemita

Gyaníthatóan, Luther mindörökké cél-tábla marad, hiszen születésnapjára (nov. 9-10-re virradóan) szervezik meg Hitlerék az elhíresült „Kristály-éjszakát“, amikor is a nemzetiszocialisták ezen az éjszakán 267

zsinagógát raboltak ki és rongáltak meg, valamint romba döntöttek és felgyújtottak közel 7500 zsidó üzletet. További zsidó házak és lakások százait fosztották ki és rongálták meg Ausztriában és Németországban, s meglincseltek közel száz zsidót... (A „Kristály-éjszaka“ a nevét a betört kirakatokból szertehulló szilánkokról kapta.)

A nácik számára Luther hivatalosan is elismert antiszemita. Figyelembe véve a Luther zsidókat bíráló igen kemény szavait (ti. a zsidók nem fogadták el Krisztust Megváltóként) nem meglepő, hogy különösen tetszett a fasiszta érzelmű német embereknek, akik szívesen idéztek Luther egyik írásából (Weg mit Ihnen/Le velük!), melyben elkeseredettségében írja, hogy „Ha végképp nem térnének meg Krisztushoz, akkor „zsinagógáikat gyűjtsátok föl, ott-honaikból üldözzétek el őket, lakjanak istállóban, a kereskedői jogaiktól fosztátok meg őket, tiltsátok meg nekik a pénzügyi tranzakciókat, a készpénzüket és az ékszereiket gyűjtsétek be tőlük, végeztessetek a fiataljaikkal fizikai munkát! De ha közben megtérnek Krisztushoz, mindettől mentesüljenek.“

Luther az „Integráció-ellenes“?

Luther bírálataival az oszmán-törököket sem kímélte, hiszen az Európa nyugati felét is elfoglalni akaró törököket a Sátán fattyainak tartotta, a Koránt pedig „hazugságok könyvének“ titulálta.

Protestáns munkaerkölcs és következményei

Luther tekintélye óriási volt, s ezt jól tudta maga is, amikor azt mondta: „Ha itt egyet szellentek, a szagát Rómában is érzik!“ Tény, hogy hasonló stílusban vitatkoztak a reformáció ellenzői is, s még az sem vigasztalhat minket, hogy a mai politikusok „vitakultúrája“ is olykor közép-kori szintre sülyed...

Azért Luther több ezer oldalas levelezése, számos írata, fordításai, igemagyarázatai, prédikációi túlnyomórészt azt a személyiségrészt erősítik Lutherben, aminek köszönhető, hogy írásait hitelesnek tartották, s melynek mentén kibontakozott a protestáns munka-erkölcs. „Aki ugyanis becsülettel elvégzi munkáját, az imádkozik!“ – vélte Luther.

Ez alapozta meg a protestáns államok mindmáig tartó hatékony ellátó-rendszerét, s bár manapság egyre több rés támad a nyugati jóléti világ egymásról gondoskodó rendszerén, de még így is, folyamatosan gyengülő voltában milliók álma, hogy egy olyan országban élhessenek, melynek alapjait az Isten előtti egyenlőség reformatori gondolata vetette meg.

Ezért Luther – emberi gyengeségeivel együtt is – felejthetetlenül nagy érdemeket szerzett a szociális értékrendjére oly büszke Európának.

fm – német honlapoktól ihletve

Konfirmáció – 2005

A felkészülés közel két és fél évét nem mindenki töltötte ki, hiszen a végső együttállás példázatszerű volt: ki az elején, ki a közepén, ki a vége felé, ahogyan a Jézusi példázatban is az ÚR szőlőskertjébe folyamatosan álltak be dolgozni. Fontos, hogy megtapasztalták: jó együtt dolgozni azért a speciális tudásért, amit a konfirmációi oktatás keretén belül át tudunk adni.

Nem győztem és győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy a Biblia ismerete, az egyházi szokások és zene ismerete az élet legkülönbözőbb területein köszön vissza – s mindig a javunkra van.

Sokmindent megtanultunk. Ennek prezentálására állítottam össze azt a 230 kérdést, ami végül is a konfirmációi vizsga anyagát képezte. Aki ott volt, s hallotta gyermekeink válaszait, nemcsak arról bizonyosodhatott meg, hogy alaposan felkészültek, de keresztmetszetét is kapta az elvégzett munkának.

Nem könnyű a lelkipásztornak pénteken délutánként okítani, amikor gyermekeinken látszik az iskolai hét minden fáradtsága, s szemükben ott ül a vágyakozás: a hétvége, a kétnapos szabadság után... Nem is lehet ezt másképpen csinálni, csakis játékosan.

Sokszor vetélkedtünk. A jelképes nyeménnyek mindig túlmutattak önmagukon, hiszen erősítették a tanulás fontosságát és a tudás örömet. Feleségem gyakran süteményekkel erősítette a csapatszellemet – mindig eredményesen.

Ezzel a kis csapattal szerettem együtt dolgozni. Nemcsak azért mert rendszeresen eljártak a péntek délutáni foglalkozásra, hanem azért is, mert amit kértem tőlük, azt

Május 7-én, szombaton délután izgatottan, de vidáman gyülekeztek templomunkban azok a gyermekeink, akik idén konfirmáltak. Kilenccen voltak. (Lásd fenti kép!): Franko Mátyás Krisztián, Mátrai Gábor Bence, Horváth Bence, Stúber Kata, Gombkötő Zsófia, Molnár Rita, Héricz Márk, Izsáki Dávid, Csillag Ádám.)

rendre meg is tanulták. Elmondhatom: kölcsönösen inspiráltuk egymást.

A közösen együtt töltött péntek délutánok emléke megmarad bennem, remélem az ő kis szíveikben is. Igazi öröm számomra, ha vasárnaponként újra látom őket a padokban.

Remélem, hogy sikerül ötleteimet megvalósítani, s a jövőben is alkalmat tudunk teremteni arra, hogy bibliaismeretben, a közösséghez tartozás megtapasztalásban to-

vábbra is gyarapodjunk. Köszönöm a szülők támogatását, s hittel mondhatom, hogy gyermekeik konfirmációra segítségével hozzájárultak nemcsak egyéniségük fejlődéséhez, de a legfontosabb, az érzelmi biztonság felé igyekeztek terelni gyermekeiket. Nincs több annál, ha egy szülő megtanítja gyermekével: „Fiam, lányom, az Isten tenyerén élhetsz!”

fm

Köszöntések sora. Első konfirmandus (Rita) a szülőkhöz, második konfirmandus (Bence) a keresztszülőkhöz, harmadik konfirmandus (Márk) a gyülekezet felé mondja el köszöntését.

Molnár Rita a család körében.

Az első úrvacsora...

Messziről, a Halmágyi Evangélikus Gyülekezetből (Erdély) jött nagyszülők karában: Zsófi.

Mátyás Krisztián fiammal kimentünk az Almási-úti temetőbe, nagypapjának (Dr. Nagy István, lelkeszelődöm) a sírjához... Az „előrementek” és a „küzdők”...

A konfirmáció ünnepi istentiszteletének kezdete...

Ha erre jársz

Istenem!
Ha erre jársz,
mifelénk,
ne felejts el
betérni hozzánk!

Mindig
van itthon
amivel megkínálhatunk,
friss a kenyér
hideg a bor
és
hitünk is
romlatlan még.

Ha már ettél,
s esetleg
fáradt lennél,
ledőlhetsz a nagyobbik
heverőn,
kellemes huzatot
csinál a konyhában
a régi kémény
ha rányitjuk a szobaablakot.

Addig
mi halkan leszünk.
Este kiülhetünk
a tornácra,
Rengeteg
mesélnivalónk van
Neked,
de ha akarod,
csak
együtt hallgatnánk
Veled,
ahogy érik
a dió a fán.

Istenem!
Ha erre jársz,
mifelénk,
ne felejts el
betérni hozzánk!

Nem kell szólnod
mielőtt jössz.

A kapun
a jobb oldali
csengő a miénk.

Karaffa Gyula

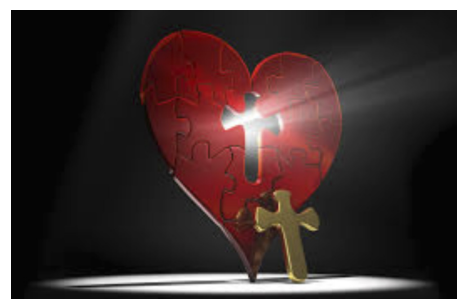
A MAZSIHISZ (Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége) és a budapesti, Hunyadi-téri Ábrahám Sátora Zsinagóga szervezésében, a Kuny Domokos Múzeummal együttműködve rendeztek szombatfogadást augusztus 29-én és 30-án a tatai zsinagógában. Városunk közel 165 éves épületében tóraolvasás, zsidó szokások szerinti imák és vallásközi diskurzus is várta az érdeklődőket.

Szűcs József, a program egyik helyi szervezője, a tatai múzeum múzeumpedagógusa úgy nyilatkozott: „A budapesti Hunyadi téri zsinagóga kezdeményezése, hogy felkeressnek olyan településeket, ahol valaha voltak működő zsidó hitközségek, zsinagógák. A városunkba szervezett program lényege az volt, hogy a tatai zsinagóga egy kicsit visszakapjon abból a funkciójából, amit több évtizede elvesztett, így ennek a kezdeményezésnek a legfontosabb eredménye pontosan ez, valamint, hogy számos érdeklődő bepillantást nyerhetett ennek a vallásnak, kultúrának a színeibe. Szeretnénk az esemény nyomán valamiféle hagyományt is teremteni a jövőben, hiszen sokan érdeklődtek, mindkét napra közel 100-an regisztráltak.”

A kétnapos eseményen a szombatfogadás mellett a programban többek között szerepelt istentisztelet, az **Ábrahám fiai** zenekar koncertje és egy vallásközi diskurzus is, a helyi egyházak képviselőivel, **Fináli Gábor** rabbi (budapesti Hunyadi téri zsinagóga), **Franko Mátyás evangélikus lelkész** (Tatai Evangélikus Egyházközség), **Havassy Bálint László plébános** (Tatai Szent Kereszt felmagasztalása Plébánia) és **dr. Szabó Előd református lelkész** (Tatai Református Egyházközség) közreműködésével.

A beszélgetést **Michl József polgármester** nyitotta meg, aki elmondta, a város a zsinagóga jövőjével kapcsolatban abban gondolkodik, hogy „**Bibliai örökségünk háza**” címmel egy állandó kiállítást rendez be az épületben. A tárlat a tervek szerint bemutatná, mennyi mindent adott életünkhez, kultúránkhoz a Szentírás és mi mindent tanulhattunk belőle, akár a mindennapjaink tekintetében is – fogalmazott a városvezető.

kép és szöveg: <https://tata.hu/>

**“Segítsünk másokon!
Mert a mások is mi
vagyunk.”**

Felekezeti Női Találkozó

„Napról napra gondot visel rólunk szabadító Istenünk.” (Zsolt 68,20)

A gondviselés aspektusai

Tatai Református Egyházközség
2890 Tata Kocsi utca 15.

2025. október 4., szombat 10.00 - 15.00

A találkozó programja:

Nyitó áhítat - a vendéglátó gyülekezet szolgálatával
Dialogus előadás - B. Pintér Márta ev. és P. Tóthné Szakács Zita ref. lelkészek
Ruth története a képzőművészetben - Kisné dr. Budai Rita művészettörténész
Panelbeszélgetés a generációk együttéléséről - a MEÖT Női Bizottsága tagjaival
Záró áhítat: Sinkó-Szabó Lilla ev. lelkész

Mindenkit szeretettel hívunk és várunk!

Rendületi cardokat kérjük jelenni helyben a tatai gyülekezettel (hivat@refrata.hu: 30/741 5231) ill. a marla.pinter@lutheran.hu címen.

Olvasd, linkeld!
Vidd el az otthonmaradtaknak!
Itt olvashatóak a korábbiak:
http://tata.lutheran.hu/ujsag_hirlevelek.htm

Támogatás

Evangélikus Egyházközség Tata
számlaszáma:

63200119-14926282

Egyházfenntartói járulékát,
adományait itt is tudjuk fogadni.

Támogatását köszönjük!